ŞİZOFRENGİ

bütünüyle kuşkudayız

KONFORMİST PSİKOLOJİ

DÜŞ VE BEN

PSİKİYATRİ, PSİKOLOJİ, POLİTİKA

DELİLİK ÜZERİNE TARTIŞMALAR

ARS LONGA BAHAR KISA

SAYI: 5 KASIM 1992

[redacted]

İnsan dünyada yalnızdır - İşte felaket burada !... Yalnızca insan ve etrafında sessizlik - yeryüzü gibi. Birbirinizi sevin - bunu kim söyledi ?
Bu kimin iddiası ?...

Fyodor M. Dostoyevski

Şizofrengi.
İki ayda bir çıkardı. (Genellikle)
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Ayşegül Akyapraklı Hanımefendiydi.
Ve yıl 1992 idi.
Bunlar halen böyle.
Yayın Kurulu (Soldan sağa)
Kültegin, Fatih, Yağmur ve Banu'dan ibaretti.
Yapım-Tasarım
Graf'tı.
Yazışma Adresi, **P.K. 187 Bakırköy-İstanbul**'du.
(Bunlar da halen böyle)
Ne değişti diyeceksiniz ?
Bir kere Kasım geldi. 5. sayı çıktı (elinizdeki).
Sonra son aylarda çok sigara israfı oldu. Ve Roger Waters "Amused to Death", Toto "Kingdom of Desire" ile girdiler hayatımıza.
Açık deniz gemileriydik. Bütün pusulalar yitirilmişti. Umutlarımız aşklarımız ve değerlerimiz vardı yine de. **Yağmur ve Durul** oturdular, *'Dostoyevki ve İntihar'*ın çevirisini tamamladılar. Yağmur soluklanmadan *Alienografik* bir yazı yazdı. Aziz dostumuz, büyüğümüz **Yılmaz Öner** duygulardan kavramlara doğru yolculuğa koyuldu. **Cem** bahara taktı. *'Ars Longa, bahar kısa'*ydı. **Fatih** gecekondulara gitti. Döndüğünde bir yazısı oldu. Sürüklenişimiz sürüyordu, evlerimize sığınmıştık. **Sabri Gürses** *'Düş ve Ben'*i getirdi, **Levent Küey** *"C'est la vie'*yi. **Erdoğan** 'birey olma' budalalığına söz uzattı, **Ali Babaoğlu** ise 'yükseltilen yeni değerlere'.
Haldun Soygür Ankara'dandır ve dostumuzdur. *'Folie a Clinique'*yi gönderdi.
Hakan, Russel Jacoby'nin kitabını neredeyse bitirecek. *'Konformist Psikoloji'* bu seferki uğrağı.
Dergide sıra medyalardaki ruh tacirlerine de gelecek, kısmetse eğer. Ruhumuzun devre mülk edildiği bir dünyada, ruhla uğraşmaya 'memur' edilmiştik, bir çığlık attık. Şizofrengi çıktı. Elimizden bu kadarı mı geliyordu, bilemiyoruz.
Ortada çok hamburger, çok yarışma, çok medya, çok ölüm, çok rezillik vardı. Çok ağırımıza gidiyordu. Delilik üzerine alfa, beta, delta, omega bir muhabbet yaptılar. Aynen yazdık.

Banu çok matrak bir çeviri yaptı gene. Bu kez Changes dergisinden. Changes'in Eylül sayısında 1. sayımızda yer alan R.G.Ö.'nün "Şizofreni" şiiri İngilizce olarak yayınlandı. Bilmukabele yaptık.

AFP'den (Associated Fatih Press) *"siz ne yapardınız"* diye bir soru var. Yanıt vermeniz gerekmiyor. Hatta okumanız bile. Dergi sizde. Elinizdeyiz.

R.G.Ö. ve A.Ö. şairlerimiz, bu sayıda. Sonra *"İniş"* var. **Serdar Koçak** var bir de. Hem de.

Mehmet Şenol'da *"Amused to Death"* iptila düzeyinde. Yazıyor, bize veriyor, biz kaybediyoruz (Dağınıklıktan gebereceğiz).

O'nun hikayesi var içeride, biryerlerde.

Mizanpaj'da **Mustafa Şafak, Yeşim Turbil, Mehmet Şenol,**

Dizgide **Müzeyyen Teyze, Hilal Abla,**

Montajda **Belamir Abi,**

Basımda **Yalçın Ofset**, ailecek yeraldılar.

Peykan Gençoğlu, Bülent Pişmişoğlu, Elif, Yurdaer, Hasan, Talip,Emrah, Ahmet kanatlardan dağıtıma katıldılar.

Tan Cemal Genç, Metin Üstündağ, Uğur Vardan, Cezmi Ersöz tanıtımdaki dostlarımız.

Ve siz.

Tanışmıyoruz. İstanbul'daysanız **21 Kasım'da saat 13.00'de Bilar'a** bekliyoruz, dergiyi konuşmaya. Bir ad konacaksa, toplantının adı genişletilmiş yayın kurulu toplantısı. Sürekli olmasını düşünüyoruz. Birlikte nereye gideceğimizi konuşalım.

"Bu dergi ne işe yarar"ı. Hiç olmazsa, muhabbet olur.

Ha, birde;

4. sayıda felaket hatalar var.

"Negatif Psikoanaliz ve Marksizm"in yazarı Heinrich Regius olarak çıkmış. Russel Jacoby olacak.

Erdoğan'ın yazısındaki Kant alıntısında öldürücü bir cümle atlanmış. anlam kaymış. Yamulmuş.

Bakın nasıl çıkmış "... her defasında, kendi kişisinde olduğu kadar başka herkesin kişisinde de sırf *araç* olarak davranacak biçimde eylemde bulun."

Doğrusu (son cümle), " Sırf araç olarak değil, aynı zamanda *amaç* olarak davranacak biçimde eylemde bulun" olacaktı. Bir hata ancak bu kadar muhteşem olabilir.

Delilik üzerine tartışmalar 1

ALFA: Adam işte şey. Bir yerde memur. İşte bir evliliği var Ailesinin ee.. zoruyla ya da yardımıyla evlendirilmiş bir adam bir yerde memur olarak çalışıyor. İşte evraklar geliyor, o evrakları kaydediyor, başka bir işi yok. Bütün bir ömrü yalnız başına geçirmiş, daha önce hiçbir kurumda tedavi görmemiş, tedavi gereksinmesi hissetmemiş, içine kapanık bir adam. Fakat o kurumdaki iş buna ağır geliyor, çok fazla evrak biriktiği zaman, zaman zaman götürüp yakıyor bu evrakları.

ALFA: Ama evraklar da yani böyle aman aman önemli şeyler değil. Olmasa da olurlar yani.

BETA: Ama evrak bu önemli yani. Resmi evrak.

ALFA: Yaa adam işte, bir yerden bir yere kayıt yapıyor ama bu evrakların bir kısmı ağır çalışan bir insan olduğu için önüne yığılmış çok fazla yığılınca dikkat çekmeye başlamış dikkat çekince de çalışmıyorsun, tembelsin izlenimi uyandırma korkusuyla. Zaten işyerinde de pek yakını olmayan, bir köşeye sinerek çalışan bir adam giderek yavaş yavaş bu evrakları yakmaya başlamış, bir gün bunu görmüşler ve şikayet etmişler.

DELTA: Hiç evraklar yokmuş gibi oluyor, sonuçta.

ALFA: Fakat yani bu soruşturmanın açılması sebebi evrakların eksikliğinin açtığı idari sorunlar falan değil, adamın evrakları yakıyorken görülüyor olması yani belli bir işlerliği engellemesi falan değil. Önce özel soruşturma, sonuçta da bu adam akıllı mıdır, deli midir diye hastaneye gönderiliyor. Şeyden tut da, çocukluğundan, cinsel hayatına, beyin tomografisine kadar, ordan EEG'ye, psikolojik testlerine kadar. Ailesiyle görüşme, iş yerine mektup yazma. Yani o güne kadar psikiyatrinin ya da hukuk sisteminin hiçbir şekilde ilgisini çekmemiş ve çekmeyeceği de kesin olan bir adam birkaç kağıt parçası yaktıktan sonra birdenbire bütün hayatı merak edilmeye başlanıyor. Bütün hayatı, hayatının bütün ince ayrıntıları.

OMEGA: Adam ne diyor peki? Yani niye yaptığını söylüyor?

ALFA: Adam o kadar içine kapanık ki, hiçbir şeye tepki de göstermiyor, işte bunu da söylüyor, çok ağır geldi iş yükü bana diyor. Fakat hastanedeki tavrı da, yani hastane de böyle biraz ilgisiz ve şey böyle.

BETA: Lakayd

ALFA: Bu bile durumu değerlendiriyor gibi gözükmüyor

bir semptom olarak değerlendiriliyor mesela olur mu canım işte adam durup dururken buraya gelse karşı çıkmaz mı, benim burada ne işim var demez mi, burada mutlaka vardır birşey. İşte o vardır birşeyi bulmak için bütün ne kadar tıbbi teknoloji de kullanılarak bütün bir hayatı, bütün bir beyni bütün bir bedeni araştırıldı adamın.

BETA: Önemli olan bu adamın bu davranış sebebiyle psikiyatriye gelmiş olması ve bizim de ona bir kılıf bulmamız. Yani hasta dememiz.
OMEGA: Ee ne demeliyiz.

ALFA: Abi yani ne demekten öte psikiyatriye niye getirilir bu insanlar. Ne lüzumu var.

BETA: Birşey demek gerekir mi yani. Salt bu davranış sebebiyle getirildi diye

ALFA: Sonra sen salt bu davranış nedeniyle adamın yani bütün hayatını araştırma hakkını kendinde nasıl bulursun.

BETA: Uyumsuzluk, kişisel sorunlar, adamın kendi isteği söz konusu değil. Burada avukata bile birşey çıkarılabilir. Demek ki avukatın gözünde de bu davranış garip bir davranış ve ancak psikiyatri denen bir kurum ancak bu işin altından çıkar diye düşünüyor.

ALFA: Ama şu var avukatların kendi meslek pratiklerinde müvekkillerini savunmalarının yöntemlerinden biri bu.

OMEGA: Ama sen bu.. kendin dememişsin ki kardeşim bu adamı bize gönderin biz buna bir kılıf uyduralım. Sana yollamışlar bu adamı.
Bence adam gelinceye kadar psikiyatrinin bir suçu yok.

ALFA: Olur mu. Psikiyatri bu zincirin bir halkası zaten. Adam zamansal olarak biraz daha geç buluşuyor psikiyatriyle hepsi bu. O geçmesi gereken doğal yolu geçti.

OMEGA: Ama sen bu sonuca nasıl varıyorsun. Görüşüyorsun ve öyle varıyorsun. Ya bu adam deseydi ki bu evrakları şeytanın evrakları olduğu için yaktım. Çünkü şeytan bunu Türkiye Cumhuriyetini yok etmek için yolladı ben de bu iş için görevlendirildim. Ben de Türkiyeyi kurtardım deseydi, o zaman sen bu tartışmayı yapacak mıydın?

ALFA: Evet yapmayacaktım. Ama sonuçta..

BETA: Hah ha...

DELTA: Hah ha. Evet.

OMEGA: O yüzden psikiyatriye gelinceye kadar burada

psikiyatrinin bir suçu yok bence

BETA: Olaydan önce, sonra diye konumları birbirinden ayırmak çok yanlış, psikiyatri bu adamdan önce de böyle kararlar verdi ve vardı yani. Sonuçta psikiyatri diye bir kurum var. Suçu yok demek çok saçma. Psikiyatri kaç senedir...

OMEGA: Birşey diyeceğim, yani psikiyatri suçlu olacak mıydı bu adam şeytan deseydi evraklara?

ALFA: Ama ben onu şey yapmıyorum. Bu adamın seçilmesi yani bu adamın kendi çalışma arkadaşları, yaşadığı bölgedeki insanlar arasından seçilerek hem hukukun hem psikiyatrinin çemberine düşmesinin gerekçesi bu adamın evrak yakması ya - Yaa bu adam evrak yakmasaydı şeytanın bilmemnesi ile ilişkisi olsa bile belki haberimiz olmayacaktı. Belki dağ başında yaşayacaktı.
BETA: Burada düzen bozucu bir şey var, sonuçta

OMEGA: Sen evrak vermişsin, fakat evrakların yok, bu adam yakmış evrakları. Sen şimdi...

BETA: Hah ha. Tabi senin de kuyruğuna basabilir. Alfa da

bu kurumun içinde dişli
DELTA: Sonuçta şunu tartışıyoruz aslında. Kurumlar insanlar için yok, insanlar kurumlar için var sonucuna geliniyor buradan.

ALFA: Tabii bu adam işi yavaş yapıyor, herkes kadar hızlı değil. Yerine başka biri konup iş halledilecek ta ki gidip o kağıtları yakana kadar. Öbür türlü hiç derdi değil kimsenin.

BETA: Sen bu davranışı salt bir davranış anomalisine indirgediğinde bu davranış o zaman, soru devlet, bürokrasi bilmem ne bu şeylerin dışına çıkıyor, direkt normal davranış, normal olmayan davranış şeyine geliyor di mi. Durup dururken kağıt yakmak anormal midir? Değil midir? Bunu mu tartışacağız. Yoksa bu herif bir şekilde Devlet Bürokrasisini engellediği için buraya gönderildi. Yani bu soru iki ayrı düzeyde tartışılabilir.

OMEGA: Diyelim şöyle, kurumda bütün elemanlar toplandı, ruhsal sağlığıyla ilgileniliyor. Fakat bu hangi örneğe geliyor. İşte markette yüzleri gülsün de müşterilere iyi mallar satsın diye insanlara psikoterapi....

ALFA: Sonuçta kurumun mantığı içinde

OMEGA: Senin söylediğin oraya geliyor. Bu adamın ruhsal sağlığıyla ilgilenmemişler. İlgilenseler de suç, ilgilenmeseler de.

BETA: Ben birşey sorucam. Ama yani işin kurumsal tarafını bir yana bıraksan bile. Sana gelen bir kişiye direkt ruhsal açıdan yardımın niteliği nasıl olabilir yani sonuçta bu birtakım profesyoneller tarafından diğerlerine verilen birşeydir. Diyelim bu adamın durumu iyi, bir kurumda da çalışmıyor, evraklarla da haşır neşir değil. Fakat bu adamın sorunları var. Hah işte bizim istediğimiz gibi bir hasta. İşte burada mı, böyle kullanılan bir psikiyatrik bilgi mi? Bizim bilgimiz nereden çıkmış, bizim bu hastalara yardımımız da daha önceden şekillenmiş kurumsal şeylerin ışığında olmuyor mu?

ALFA: Zaten hakikaten psikiyatriyi hukuktan izole edip ayrı bir özerk alanda işlevsel kılmaya dönük bir model de hiç manalı değil, çünkü psikiyatri başka yerlerden de sisteme göbeğinden bağlı.

BETA: Evet en başta karşı çıktığımız nokta da o. Zaten bu tür sorunlara böyle yaklaştığımız sürece bu sistemin içinden hiç çıkamayız.

KAYIP

YAZ GRUBUDUR TOTO. TERLEYEN BEDENLERİN, ILIK AŞKLARIN VE SORUMSUZ RÜZGARLARIN SALTANATINDA DİNLERDİK. DAHA BÜYÜMEMİŞKEN ETKİLEDİ BİZİ. AFRICA'YI, MUSHANGA'YI, OUT OF LOVE'I, HEP O YAZDA DİNLEDİK: GÖKTE ULU AY, SIRTLARIMIZ GÜNEŞ YANIĞI, KESİNLİKLE AŞIKTIK.

JEFFREY PORCARO, TOTO'NUN DAVULCUSUYDU. BÜYÜK MÜZİSYENDİ. KİRALIK KATİLDİ. DÜNYANIN EN İYİ DAVULCUSUYDU. YA DA BİZE ÖYLE GELİRDİ. JEFF, KİRLİ BİR AĞUSTOS'DA ARAMIZDAN AYRILDIN. ARTIK YAZLARIMIZ DAHA HAYALSİZ GEÇECEK. AYIN ÖNÜNDE ÇOK AZ BULUT, SIRTLARIMIZ DAHA AZ YANIK.

DURUL TAYLAN
YAĞMUR TAYLAN
MEHMET ŞENOL
ÖZMEN GENÇ
BARIŞ BÜYÜKOKUROĞLU

DUYGULARDAN KAVRAM YAKALAMAK YA DA PSİKİYATR'IN GÖREVİ

Yılmaz Öner

"Bilinçaltından Aklın Ruhuna Ulaşmak", yoksa " İçimizdeki Kavga" mıydı, neydi kitabın adı, hep şu "köklerine doğru gerisin geriye aynen yaşayamadığımız" duygulardan -- yani iç dünyamızda tersine olarak yeniden aynen -üreyemeyen, kısacası tersinmez olaylardan-- yola çıkıyor o iki kitap da..Ve kavramların bu yollar üzerinde nerede boy vermeye, neredeyse kaçıncı kilometrede filizlenmeye başladığını anlatmak istiyor.

Aslında bu anlatım, çeviri bölümündeki psikiyatr-yazarlardan özellikle Melaine Klein ve Joan Riviere'ın deneyimlerini ve bu deneyimlerden üretilen temel tasarımları bir ucundan çekip, açık söyliyeyim, az kalsın sadece "kavram dilinin araştırılması" düzeyinde kalabilirdi. Öyle ya, dil, ilk bakışta insana daha somut, elle tutulur, mecazlara baş vurmadan öyle doğrudan doğruya açıklanabilir bir şey gibi geliyor. Ama dilin ardında duygulanan ve düşünen öznenin kendisi var ve kitapların konuları da, dilde binbir çeşit kavramlarda ifadesini bulan, kendilerine birtakım kavramlar yakıştırılan duygusal olaylar... Peki, nasıl oluyor da belli duygusal olaylara belli kavramlar yakıştırıyor ve bunları, biraz olsun mürekkep yalamış biri olarak, az çok tanımlıyabiliyor, hatta daha gerilere gidip duyguların yol aldığı süreci izleyebiliyoruz? Psikiyatri disiplini, psikiyatr'dan önce kullanacağı kavramları, oluşma halindeyken daha doğum yerinden ve anından başlayıp adım adım izlemesini bekliyor. Kısacası her kavram, kendisini doğuracak ve biçimlendirecek duyguların hangi dürtü veya içgüdülerle bir kavram kıvamına doğru yol aldığı sorusuna açık olmalıdır. Önce psikiyatr kendisini bu soruya açık ve hazır tutmalıdır. Şurası belli ki duygular, belli biçim ve kalıplara sıkıştırılıp disipline edilebildikleri, yani "alıştıkları yolun içine itildikleri" sürece eli yüzü belli olur duruma gelirler. Onları kavramlaşabilmeye elverişli oldukları bu durumları ile tanır ve yakalayabilirsek, artık kavram dünyamız da doğuyor, üst-ben'in ilk ışıkları beliriyor demektir. İşte bizi belli kavramları tutsak edecek olan üst-ben'in, duyguların patlak verdiği bilinç altı üzerindeki despotluğu böyle başlıyor.

SIRADAN İNSANLAR İÇİN "TERAPİST NASIL SEÇİLİR?" EL KİTABI

Phil Lapworth, Türkçesi Banu Büyükkal

Herhangi bir kitapçıya girdiğinizde psikoterapi konusunda birçok kitap görebilirsiniz. 'Jung için Freud', 'Herşey meme için- aşağı yukarı Klein yanlısı bir perspektif', ' Basit Psikoterapi-fenomenolojik varoluşçu ve sistemik çerçevede psikodinamik yönelimli psikoanalitik düşünce' gibi kitapların yanısıra, onların verdiği kuralları uyguladığınız takdirde yaşamınızı tümden değiştireceğini iddia eden terapi kitapları da bulabilirsiniz. Ne var ki, 'danışan' (client) olmanın incelikleri konusunda bilgi veren bir kitap bulmak olanaksızdır. Danışanların psikoterapiden ne bekleyecekleri, ne beklemeyecekleri konusunda bilgi eksiktir. Bu makale, psikoterapötik literatürdeki bu boşlukları az da olsa doldurmak amacıyla yazılmıştır.

ÖĞÜTLER

Arkadaşlarınızın önerdiği psikoterapiste gitmeyin. Arkadaşlarınız sizi olduğunuz gibi sever, yoksa arkadaşınız olmazlardı. Demek ki etkin bir terapist önermeleri olasılığı düşüktür. Benzer şekilde, 20 yıldır aynı terapiste gitmekte olan birini dinlemeyin. Terapistleri süpermarkette satılan mallar gibi düşünün, iyisini seçmeye gayret edin.

Yüksek vizite ücreti olanlardan uzak durun, çünkü danışan sayısı az olduğu için ücreti yüksek tutmak zorundadırlar. Çok az ücret talep edenler ise sonuçta çok az şey verebilir. Kupon kabul eden terapistleri seçmeyin. Süpermarkette en az 10 çeşit terapi olduğunu unutmayın, size en uygun olanını bulana kadar birkaçını deneyin. Terapistin kapısında park etmiş arabaya dikkat edin. Ford marka araba terapistin kendi çabasıyla geçindiğini gösterir. Bir Rolls-Royce ise ya grandiyozite işaretidir, ya da terapistin çevirdiği bazı karanlık işler vardır (ve siz yalnızca 'hobi' olacaksınızdır.)

Saat kaçta gittiğiniz çok önemli değildir. Erken giderseniz aşırı uyumcu, geç giderseniz pasif agresif olarak etiketlenirsiniz. Vaktinde gitmeniz durumunda ise ' obsesif kompulsif' damgasını yersiniz. Terapi boyunca bunlardan birini seçip ona uymaya gayret edin çünkü terapistin kafası karışıp daha kötü tanılara bile gidebilir. Terapistlerin metabolizması danışanlardan daha hızlıdır. Onlar için bir saat 50 dakikada geçer.

PSİKOTERAPİST TİPLERİ

Tıpkı normal insanlar gibi onlar da her boy ve şekilde olabilir. Fiziksel görünüm anlamlı bir fikir veremez. Terapistin 'kişilik tipi' daha önemli bir kriterdir. Seçiminizde yardımcı olacak bir kaç ipucu aşağıdadır.

Paranoid Psikoterapist

Randevu için telefon ettiğinizde terapistin size soracağı ilk soru 'Numaramı nereden buldunuz?' ya da 'Size kim benden sözetti?' olacaktır. Dürüst ve net bir yanıt vermek en doğrusudur. 'Altın Rehber'den buldum veya 'Mehmet Sarı, sizin eski bir hastanız verdi' gibi . 'Küçük bir kuş söyledi' ya da 'Bilin bakalım kim' gibi yanıtlar, terapiyi başlamadan bitirmeye yol açar.

İlk görüşme aşağıdakine benzer olacaktır:

Terapist: Ne sebeple beni görmek istemiştiniz?

Danışan: Bir psikoterapist arıyordum ve uğrayıp size birkaç soru sorabileceğimi düşündüm.

T: Soru mu? Ne tür sorular?

D: Şey bilmek isterdim ki...

T: Eminim birçok şey bilmek isterdiniz, ama daha önemlisi neden bunları bilmek istediğiniz. Gerçek sebep nedir?

D: Gerçek sebep mi?

T: Evet, amacınız nedir?

D: Şey yalnızca bazı yanıtlar arıyordum. Kocama da sordum...

T: Kocanız mı var? Burada benimle olduğunuzu biliyor mu?

D: Evet, yaşadıklarımızı paylaşırız. Anlamıyorum...

T: Demek bu seansta konuştuklarımızı da paylaşacaksınız? Benim hakkında da konuşacak mısınız?

D: Evet, elbette.
T: Benim hakkımda ne söyleyeceksiniz?
D: Bilmiyorum, henüz sizi tanımıyorum.
T: Ama tanımak istiyorsunuz. Bana bir sürü soru sormak istiyorsunuz. Belki beni kocanızdan daha iyi tanımak istiyorsunuz.
D: Onun sizi tanımak istediğini hiç sanmıyorum.
T: Öyle demek istemedim. Benimle kocanızla olduğundan daha yakın olmak istiyorsunuz.
D: Buna katılmıyorum. Mutlu bir evliliğimiz var.
T: Demek sadakatsizlik yapacaksınız.
D: Sadakatsizlik mi? Hiç bir zaman kocamı aldatmam.
T: Hayır, hayır. Bana sadık kalmayacaksınız. Şöminenin yanında sıcak koltuklarınızda otururken kocanıza benden sözedeceksiniz. Yapayalnız oturan benden.
D: Gerçekten, bir hiç üzerinde duruyorsunuz. Bu kadar duygulanmanızı istememiştim.
T: Duygulanmıyorum, size aşılmaz gibi görünen probleminizi ortaya koymaya çalışıyorum.
D: Bir problemim olduğunu mu düşünüyorsunuz?
T: Evet, ne istediğinizi hiç bilmiyorsunuz.
D: Fakat burada bulunmamın tek amacı hakkınızda biraz bilgi edinmek.
T: Kesinlikle.

Arkadaşlarınızın önerdiği psikoterapiste gitmeyin. Arkadaşlarınız sizi olduğunuz gibi sever, yoksa arkadaşınız olmazlardı, demek ki etkin bir terapist önermeleri olasılığı düşüktür.

Bu noktada karar vermeniz gereken şey, terapiye devam etmeyi mi yoksa dar bir geçitte azgın bir aygır sürüsüyle karşı karşıya gelmeyi mi tercih ederdiniz. Eğer terapiyi kesmek istiyorsanız yapacağınız tek şey cebinize gizlediğiniz teybi çıkarmak ve terapiste 'Günümüzde Psikoloji'nin gelecek sayısındaki yazınız için size sağladığı materyel için teşekkür etmektir.

Histrionik psikoterapist
Bu terapistle yalnızca telefonda konuşmak bile önemli bir tiyatro oyununda yeraldığınız hissini uyandıracaktır. Kuşkusuz yardımcı rollerden birinde olduğunuzu asla aklınızdan çıkarmayın. Başrolü oynama konusunda en ufak bir girişiminiz bile anında Prima Donna tavırları ile bastırılacaktır. Telefonda konuşmak oldukça zor olacağı için en iyisi kendinizi yeterince güçlü, inanılmaz derecede sabırlı ya da neşeli hissettiğiniz bir günde yüz yüze görüşmeye gitmektir.
Görüşme şöyle gidebilir:
T: Terapi için gelmiş olmanız bence harika bir olay, beni çok heyecanlandırıyor, büyüyen, gelişen, tüm bir yaşamın pürüzlerini ortadan kaldıran bir olay...
D: Ben...
T: Ben on yıl önce kendi zorlu yolculuğuma başladım ve bunun ödüllerini alıyorum. Bir savaşım, evet. Sancılı, evet. Oh, fakat o ne veed, yaşama ulaşmanın verdiği ne büyük bir başarı hissi (Psikoterapist yaşama ulaşmayı sembolize edercesine kollarını havaya doğru açar.)
D: Ben...
T: Oh, o acıları, kaygıları hatırlıyorum da nasıl hissettiğinizi tam olarak anlayabiliyorum. Üzgün, çok üzgün (ellerini gözlerine bastırır). Ama bu kadar benden sözetmek yeter. Bana kendinizden sözedin. Gerçi şimdiden, çok iyi anlaştığımızı söyleyebilirim.
D: Öyle hissediyorum ki...
T: Çok iyi, mükemmel! Biliyor musunuz sizi ilk gördüğümde kendi kendime dedim ki İşte, hissedebilen bir insan. Harika değil mi, gizemli, hatta inanılmaz. Hissetmek çok önemli, korkunç önemli. Ve ben korkmanın ne demek olduğunu iyi bilirim. Korkuyla amansız bir mücadele verdim. Hadi, birlikte resim yapalım!.

İşte karar verme anı. Sizin için resim yapmak bir geçmişi ve bir geleceği ifade ediyorsa, perspektife önem veriyorsanız bu terapistten uzak durun. Diğer yandan, seçilen renkler ne olursa olysun yaptığınız resimlerin çürük meyveleri andırdığı ilkokul günlerinizi özlemle anıyorsanız terapiye devam edin. Büyük olasılıkla kendiniz de çürümüş hissetmeye başlayacaksınız, ama terapistiniz kendini cennette hissedecektir.

Changes, Mart' 92

KONFORMİST PSİKOLOJİ

Russell Jacoby
Türkçesi: Hakan Atalay

Yeni-Freudcuların bilinçdışının psikolojisinden bilinçli olana, id'den ego'ya, cinsellikten ahlakçılığa, bastırmadan kişilik gelişimine ve en geneliyle libido ve derinlik psikolojisinden "yüzey ve kültür psikolojisi"ne kayması post-Freudcularla hızlandı. Psikoanaliz çok fazla uzak, çok fazla kişiliksiz, çok fazla maddeciydi. Geçmiş onurlandırıldı ve unutuldu. Yeni Freudcuların revizyonları bir kez daha revize edildi. Freudcu kalıntılardan temizlenmiş olarak varoluşçu bir ambalaja (gerçek self, kişilik, kendini gerçekleştirme temalarına) ulaşıldı. "Otantiklik" öne çıktı.

Post-Freudcular şimdi (toplumsal değişimin alınteri, kiripası olmaksızın) özgürleşmeyi önerirler. Onların bakış açılarına göre Freudcu biyolojik ve içgüdüsel psikolojiden salt hümanist, varoluşçu, kişisel bir psikolojiye doğru giden hareket bile endüstriyel toplumun ne denli özgürleşmeye doğru ilerlediğinin kanıtıdır. Şimdi nihai özgürlüğe (öznel ve psikolojik bireye) hazırızdır. Oysa farklı bir yorum mümkündür: Öznellik, tekdüzeleşmiş bir toplumun etkisi altında dağıtılmaktadır. Ego - ya da self , bireysellik, öznellik-psikolojik düşüncede öne çıkmaktadır; bunun nedeni tam da egonun aslında varoluştan çıkmaya hazırlanmasıdır. Çok fazla seçenekle yüzyüze kalmış, diri bir ego olduğu için değil, hiçbir seçeneği kalmamış bir ego olduğu için kimlik ve kimlik krizlerinden, güven ve güvensizlikten, otantiklik ve kötü niyetten konuşulup durulmaktadır. Revizyonistler bunu doğru olarak-egemen güvenlik arayışı olarak-okurken bile yanılıyorlar, çünkü tarihin ve toplumun ürünü olan birşeyi - anksiyete ve güvensizliği-alıp insan varlığının evrensel bir ögesine-biloyojiyeçeviriyorlar. Varoluşu kazanırken, tarihi yitiriyorlar., Fromm "Özgür insan zorunlu olarak güvensizidir" diyordu.

Psikoanalitik kuramda ise anksiyete ve güvensizlik evrenselleştirilmez, bastırıcı bir uygarlığın bireyden zorla söküp aldığı bir bedel olarak okunur. "İçsel çözülmenin ve otorite özleminin" yaygınlığını gören Freud, bunun bir nedeninin "kültürün her bireyden istediği korkunç bastırma çabasına bağlı olarak egonun yoksullaşması" olduğunu belirtmişti. Kuramın yönelimi açıktır: Kişisel güvensizlik kollektif bastırmaya doğrudan bir yanıttır. İnsan ruhunun evrensel bir bileşeni değildir.

Carl Rogers "Bu varlıklı toplumda birçok insan için gerçekleşmekte olduğu gibi.." di-

ye yazar, "maddi ihtiyaçlar büyük oranda doyurulduğunda, bireyler psikolojik dünyaya döner, daha büyük oranda otantiklik ve doyum ararlar." Maddi ve psikolojik ihtiyaçlar arasında bir ayrım yapılması zaten mistifikasyondur; maddi yapının sağlam olduğunu kabul edip yalnızca bazı psişik ve ruhsal değerlerin eksik olabileceğini itiraf eden varlıklı toplum ideolojisine teslim olur. Tam da bu ayrım "otantiklik" ve "doyum"u müşteri için daha fazla meta haline getirir. Doğrusu, hastalıkların kaynağı bizzat bu yarılmadır: çalışmayla "boş" zaman, maddi yapıyla psikolojik "dünya", üreticilerle tüketiciler arasındaki bu yarılma. Rogers bu yarılmayı kabullenir ve tedavi olarak iki kat fazlasını önerir: İşte geçen yorucu bir günden sonra bitkin düşenler biraz "otantiklik"le yorgunluklarını gidermelidir. Bu, media tarafından her gözenekten sokulan mesajın aynısıdır. Hoşnutsuzların dikkati kaynaktan yüzeye çevrilir. Yaşamın boşluğunun, aldatmacalardan çok televizyondaki tekrar gösterimlere bağlı olduğuna inanılmalıdır.

Allport bir başka dil, olumsuzluğu kazılarak temizlenmiş bir dil konuşur. Yalnızca olumlar ve onaylar. Yeni-Freudcularda bulunan hastalık ve nöroz, cinsellik ve bastırma, uygarlık ve hoşnutsuzlarına ilişkin ipuçları bilinmez. Cinselliğin Yeni-Freudcularda uğradığı yüceltme, daha sonrakiler için bir çıkış noktasıdır. Sonuç, lise bitirme töreni nutuklarına yakışan bir metindir: "Mutluluk, kişi amaçlarının peşinde koşarken ya da bunları tasarlarken onun bütünleşmesine eşlik eden ateştir." Freud tarafından babanın ve toplumun gücünden ve şiddetinden çıkarılan ve kökleri grupsal günah çıkarmalara dek giden vicdan ya da süperego "değerle ilişkili bir zorunluluk", "bütünüyle olumlu ve dolaysız bir zorunluluk ya da iç-tutarlılık duygusu" şeklinde bayağılaştırılır.

Olumlu ve etkileyici anlatım tesadüfi değildir. Olumlunun olumsuzu kovması özendirilir. Neşeli olmaya çalışılır, çünkü neşesiz bir dünyadır bu. Bu konuda kafa yormak tabu olduğundan, Allport da ötekiler gibi yutulamayanı (yalıtılmış ve terkedilmiş bireyin "olabileceği", "sevebileceği", "varolabileceği" yalanını) hiç değilse tadılabilir kılmaya çalışır. Bu nedenle, çalışmalarının doğası "pratik el kılavuzu" düzeyindedir. Fromm Sevme Sanatında "sevme sanatı üzerine kolay talimatlar beklememizi" söyler. Sonra da "Eğer nasıl sevileceğini öğrenmek istiyorsak, başka herhangi bir sanatı, yani müziği, resimi, marangozluğu ya da tıp, mühendislik sanatını öğrenmek isteyince izlediğimiz usullerin aynısını izlememiz gerekir" der. İnsanın Kendini Arayışı'nda Rollo May hiç bir ucuz ve hazır çözümün sunulmadığını, ama "değerli ve derin bir anlamda her iyi kitabın bir kendine-yardım kitabı olduğunu" söyler bize. Kendine yardım edilir, çünkü kollektif yardım kabul edilemezdir; toplumsal ve politik praksis dünyası reddedilirken, bireysel çaresizlik çoğaltılır ve kendine-yardım, hobiler ve pratik el kılavuzları aracılığıyla yatıştırılır. Bu, burjuva toplumu yolunda tutmak için kullanılan eski bir formüldür: Çalışma zihni ve bedeni egemenliği altına alırken, zihne kendi işine bakması öğütlenir.

Özgürlüğün ekonomik oligarşilerce önünün kesilmesi zorunlu değildir, der Rollo May

Olumlu ve etkileyici anlatım tesadüfi değildir. Olumlunun olumsuzu kovması özendirilir. Neşeli olmaya çalışılır, çünkü neşesiz bir dünyadır bu. Bu konuda kafa yormak tabu olduğundan, Allport da ötekiler gibi yutulamayanı (yalıtılmış ve terkedilmiş bireyin "olabileceği", "sevebileceği", "varolabileceği" yalanını) hiç değilse tadılabilir kılmaya çalışır.

bize; "eğer bakış açımızı korursak, bunların özgürlüğü tahrip etmeleri gerekmez." Tam da şimdi "içe-dönük psikolojik ve tinsel özgürlüğe" zamanımız vardır. Adaletsiz bir gerçek tinselleştirilir; biraz inat sayesinde herkez özgürdür ya da olabilir. Bir zamanlar zenginlerin yoksullara öğütlediği bütün erdemlilik vaazları yeniden servise konur. May bir soykırım ve teknolojik patlama çağında "Hangi çağda yaşadığımız sorusu önemsizdir" diye yazar. "Hiç bir travmatik dünya durumu bireyi kendisine ilişkin son kararı verme ayrıcalığından alıkoyamaz, bu yalnızca kendi kaderini onaylamak olsa bile" der, sanki yaşamın kendisini değil, kendi ölümünü onaylamak özgürlüğün esasıymış gibi.

Post-Freudcuların bir çoğundaki ortak itici güç varoluşçuluktur. Ancak bu varoluşçuluk (ev tüketimine yarasın diye) Avrupa'daki vurgularından (dehşet, şiddetli sancı, umutsuzluk ve "bulantı"dan) bütünüyle temizlenmiş; rahatsız edici sivrilikleri tasasız Amerikan ethosu adına törpülenmiş bir varoluşçuluktur. Olumsuz olumluya çevrilir; trajedi, yalnızlık, ölüm yalnızca yaşamı daha da "derinleştirdikleri" için kabullenilir. Maslow yaşamın trajik anlamından sanki ayın özel çeşnisiymiş gibi söz eder, çünkü "sığ ve yüzeysel yaşamın tersine", "yaşama ciddiyet ve derinlik boyutu" ekler. Durgun yaşama antidot olarak bir tutam ölüm salık verir.. Ve bütün bunların psikolojik düşüncede bir ilerleme oluşturduğuna inanılır. Freud'un cinselliğe ve psişik geçmişe ilgisi bir yana bırakılarak yerine erişkinlerin moral ve kültürel sorunları konur. Fromm "Nöroz kendi başına son çözümlemede bir moral yetersizlik belirtisidir" diye yazar.

"Hiç bir travmatik dünya durumu bireyi kendisine ilişkin son kararı verme ayrıcalığından alıkoyamaz, bu yalnızca kendi kaderini onaylamak olsa bile" der, sanki yaşamın kendisini değil, kendi ölümünü onaylamak özgürlüğün esasıymış gibi.

Gündelik akıl hep sağlıklı ve delinin farklı dünyalara ait olduğunu ve farklı dünyalara sokulması gerektiğini öne sürer. Freud'un en büyük katkılarından biri, normalle anormalin, sağlıklıyla hastanın bir süreklilik oluşturduğunda ısrar etmesidir. Farklılıklar nitel değil, sadece niceldirler. Maslow'un bütün psikolojisi sağlıklı olana ve onları hastaların bulaşından kurtarmaya yöneliktir. "Kötü yerine iyi insanları, hasta yerine sağlıklı kimseleri incelemeyi" yeğler. Acı ve sefaletin, zedelenmiş ve sakatlanmış olanın dünyası eriyip kaybolur. Sağlık, başarı, uyum fetişi sunulan olgu öykülerinde ifadesini bulur. Freud'un olguları,derin anksiyetesi, fobileri olan, cinsel olarak özgürleşmemiş kişilerle ilgiliydi. Varoluşçu ise, varoluşun sırlarını bize daha çok anlatmaları için başkanlara, yöneticilere, astronotlara döner. Maslow bize olimpiyatlarda altın madalya kazananların başarılarını aşılar. Allport "egemen tutkusu" kutup kaşifi olmak olan insanların öyküsüne düşkündür. Anlam ve varoluş uzmanı Viktor Frankl astronot Yrb. John H.Glenn Jr.'ı anlatır. Bu psikoloji geç kapitalizm çağındaki konformizmin ve senkronizasyonun ideolojisidir.

Varoluşçu psikoloji "varolan kişi üzerinde yoğunlaştığını; ortaya çıktığı, oluştuğu biçi-

miyle insan üzerinde vurgu yaptığını" söyler. Kullanılan terimler (varoluş, olma, insan, otantiklik) somutluk vaad eder. Örneğin insan varoluşu gibi kavramlar sınıf varoluşu kavramıyla karşılaştırıldığında daha somut, dolaysız ve evrensel gibi görünebilir; oysa sanki efendiyle köle, patronla işçi, bombacıyla bambalanan hepsi aynı evrensel soyutlamaya katılıyormuş gibi, varolmayan bir eşitlikçilik önerir. Herkes "evrensel bir özün soyut paydasına" indirgenir. Bu varoluşçuluğun arkasında gizlenen şey "özgür rekabet, özgür girişim ve eşit fırsatlar ideolojisidir". Herkes kendi durumunu "aşabilir", kendi projesini uygulayabilir: Herkesin kendi mutlak özgür seçimi vardır. Koşullar ne denli ters olursa olsun insan katlanmalı ve kendini gerçekleştirmeye uğraşmalıdır. Varoluşçu kavramlar sözde-somutturlar; asalakça gerçeğin yüzeyinden geçinirken, karar verici somut dolayımları (herşeyin eşit oranda özgür ya da özgür-olmayan, eşit oranda "olmak" ya da "oluşmak" olmadığını belirleyen toplumsal süreçleri) öldürürler. Fiziksel ve psikolojik olarak sakatlanmış insanlar bulunduğu halde, "İnsan"dan söz ederler.

Böylece toplumsal süreçler ve çatışmalar psikolojik ve bireysel olarak okunur. Toplum kendi toplumsal ağırlığı olan bir gerçeklik parçası olarak değil, sadece insanlar arasında bireysel ve psikolojik bir sözleşme olarak tasavvur edilir. Herşey dolaysızca insani olduğu için, kötü olanı düzeltirken yalnızca bir parça daha çok insanlık gerekir. Otomobil kazalarının ve katliamının toplumsal algılanışı bir örnek olabilir. Her hafta sonu, hergün ölen ve sakat kalanların sayısı önceden hesap edilebildiği ölçüde, otomobil kazaları kazadan fazla birşeydir; kasaları dolu tutan kanlı zorunluluğun bir parçasını oluştururlar. Toplu taşımacılık yerine özel otomobiller, demiryolları

Gündelik akıl hep sağlıklı ve delinin farklı dünyalara ait olduğunu ve farklı dünyalara sokulması gerektiğini öne sürer.

yerine otoyollar yalnızca tüketici tercihi değildir; artıkdeğere yönelik bir dürtüyle tercihleri dikte eden toplumsal bir gerçeklik tarafından dikte edilirler. Akılcı ve insani bir taşımacılık biçimi kapitalist birikimi tehdit edecektir, bu yüzden akıldışı biçim korunur. Bu, tek tek insanların karşısında çaresiz kaldığı toplumsal ve gerçek bir insandışılık şekillenmesidir. Yine de, güvenlik tasarılarındaki küçük ve önemsiz düzeltmeler bir yana sürücünün hatalı olduğu varsayılır. Bize bu haftasonu ne kadar çok insanın ölceeği söylendikten hemen sonra özellikle dikkatli araba sürmemiz söylenir, sanki dikkatli araba sürmek ölümleri etkilermiş gibi. Etkilemez. Kazalar kaza değildir. Bunlar toplumsal gerçekliğin içine yerleşmişlerdir. "İnsancıl"ların yanıtı bellidir: Sürücünün pervasızca kazalar üreten toplumsal süreçlere değil, yola dikkat etmeleri istenir. Dikkatin birinciye (toplumsal süreçlere) çevrilmesi, sürücünün dikkatini yoldan çıkarmaktan daha fazlasını yapabilir; güvenliğin kollektif eylemde yattığını-tehlikeli bir toplumun açığa çıkarılması gekektiğini- düşündürebilir.

İnsancıl psikoloji özüyle ve takılarıyla birlikte konformisttir; tek boyutlu bir toplumun özgürlük ideolojisidir. Bu psikoloji asla tanımadığı bir şeyi (burjuva düşüncenin "heroik" çağının psikoanalitik, toplumsal ve politik kuramını) unutmuştur.

En büyük hazinemiz (yahut) Ulu Tanrıya Maruzatımdır

Bendeniz, naçizane ve de hasbelkader hekim bulunuyorum, efendim ve de üstüne üstlük ruhiyat işleri ile meşguliyete memur bulunuyorum. Yani, taksiratını affet, müntehir bir mesleğin mensubu sayılmam mucip olmaktadır. Bundan otuz sene mukaddem, işbu mesleğe mensubiyet ile şerefyab olduğumu zannettiğim esnada henüz, en büyük hazinemizin aklımız olduğu ileri sürülmekteydi. Ancak geçen zaman zarfında işler bir hayli değişti, efendim. Şimdi en büyük hazinemiz, Nike marka pabuçlarımızla Levis kotlarımız olmuş bulunuyor. Böyle olacağını bilseydik psikiyatri yapacağımıza proktolog falan olurduk. Olmadık. Üst tarafla uğraşmayı sürdürdüğümüzden, nihayet meslekçe intihara karar vermiş bulunuyoruz. Hatta, bir kısım meslektaşların, DSM III-R istimali suretiyle intiharı başardıkları bile rivayet ediliyor. Bendeniz, bu civarda henüz dayanmaya çalışıyorum, ama düz duvarda kertenkele misali tutunmaktayım. Durumum hiç de parlak değil, haberiniz olsun, efendim.

Bütün kutsal kitapları dikkatle tetkik ve tetebbü etmiş bulunuyorum, efendim. Birisinde, "Evvela kelam var idi." buyuruluyor. Oysa şimdi kelam yerine görüntüler ve sayılar bulunuyor, efendim. Kelamın önceliği eskidenmiş. Şimdi, bir takım makinelerden, bir takım sesler, şekiller ve renkler dökülüyor. Durup düşünmek ve anlamak için kimsenin vakti yok. Çağımız, artık akıl çağı değil, iletişim çağı. Makinelerden dökülen ıvır zıvırdan herkes kendince bir şeyler kapıp yola koyuldu ve hemen dönmek için bir köşe aramaya başlıyor. Bugün insan kulların bol bol iletişiyor, etkileşiyor, ama düşünmeye ve konuşmaya gerek görmüyor. Konuşmak yerine "Sözsel iletişim" denilebilecek bir şeyler kullandıkları olmuyor değil. Ancak o da, bir çok işimiz gibi, dövize indeksli vaziyette. Yani, sözsel iletişim için kullanılacak kelam taneciklerinin dolar bazında istimali "in", öyle

avama mahsus Türkçe ise "out". (Bu arada "Türki" Kültür bakanlarının hangi dilde iletişecekleri ise şimdilik "No problem"!)

Ama onları da haksız bulmamak lazım, bana soracak olursanız, efendim. Akıl ve düşünce, kürtaj masasıyla euthanasie arasına sıkıştırılmış bir insan ömründe, SCID ve MRI ile incelenip, bir DSM ya da ICD sayısıyla ifade edilecek bir serotonin reuptake sorunundan ibaret hale gelince, düşünmemek bence de daha iyi derim, min gayri haddin. Onun yerine düşleyip düşündüğümüzü sanırız, olur, biter. Biz de düşlüyoruz işte.

Hatırlar mısınız, bilmiyorum efendim: Bizim rahmetli peder sık sık "Allahım, sen aklımızı muhafaza et." şeklinde ricada bulunurdu. Bendenizse vaz geçtim efendim.

Şimdilerde bildiğiniz gibi nostalji takılmak moda oluyor efendim. Bacak kadar veletler çıkıp "Ah, neydi efendim bir zamanlar..." diyorlar da perişan ediyorlar insanı. Bendeniz pek o kadar katılmıyorum buna, efendim. Dünyanın her zaman, asıl kelimeyi söylemeye terbiyem mani, ama hani şöyle diyelim, biraz kazurat misali

Bundan otuz sene mukaddem, işbu mesleğe mensubiyet ile şerefyab olduğumu zannettiğim esnada henüz, en büyük hazinemizin aklımız olduğu ileri sürülmekteydi. Ancak geçen zaman zarfında işler bir hayli değişti, efendim. Şimdi en büyük hazinemiz, Nike marka pabuçlarımızla Levis kotlarımız olmuş bulunuyor.

olduğuna kaniim. Ancak belli ki eskiden sıhhatli bebek kakasına benziyordu da şimdilerde iyice ishal oldu. Maamafih, bendeniz de zaman zaman nostalji takılıyorum, efendim, günahımızı af buyurun. İnsanların akılları ile tartıldıkları, birbirlerine söz söyledikleri, söylenen sözleri anlamaya çalıştıkları ve kafa yorup düşündükleri, birbirlerine yanıt vermeye çalıştıkları, hepsinden önemlisi de birbirlerine baktıkları ve birbirlerini görmek istedikleri zamanları özler gibi oluyorum. Gerçi hemen topluyorum kendimi, uyumlu otist çağımıza avdet ediyorum, ama kaptırıyorum bazen işte. İnsani zaaf addediniz, lütfen efendim.

Arzettiğim gibi, hikmetinden sual olmayan Ulu Tanrım, bendeniz aklımın ne işe yaradığını pek anlıyamıyorum. Bana kör barsak gibi rudimenter bir takıntıymış gibi geliyor. Onun için istirham ederim efendim: Siz bize iyisi mi hayırlısıyla, tez zamanda münasip bir bunama lütfediniz, efendim.

Durumu görüş ve onaylarınıza saygılarımla Arzederim, Tanrım.

Ali Babaoğlu

"c"est la vie"

biz insanlar yaşadıkça bir şeyler kaybederiz
ve yaşamı
sonunda

doğarken
ana rahmindeki sıcak, yumuşak,
yerçekiminden uzak
o büyülü denizi kaybederiz.
elimiz, ayağımız, şekillenir sonra,
uzun uzun seyrederiz.
o her ağladığımızda bize sunulan,
fonda ritmik bir yemek müziğinin
eşlik ettiği
ılık, tatlı, süt kokulu mememizi,
herşeyi önce ağzımızla,
şöyle bir tatma keyfimizi
kaybederiz.
ve arar dururuz uzun uzun...

konuşmaya başlarız.
o formsuz işaretler dünyasının
biraz büyülü,
üstü nelerle örtülü,
o çoook eski ormanların çığlıklarını
haykırışlarını kaybederiz.
tüm bedenimizle anlattığımızı
üç beş sözcüğe sığdırır
beden dilimizi kaybederiz.
yeniden yeniden keşfetmek üzere.

yürürüz, koşarız.
o şehzadelik günlerimizin
muhteşem tembelliğini kaybederiz.
az gider uz gider dağları tepeleri oşarız,
sınırlarımızla tanışırız.
insanlar çoğalır çevremizde.
sık sık sallanan
işaret parmakları belirir gözümüzün önünde.
terbiye de terbiye.
bakışımızı görünmez bir iple
şuna buna takarak yaşadığımız
o kendiliğinden akıp coşan

çocukluğumuzu kaybederiz.
yeniden yeniden keşfetmek üzere.

ve saçtı, kaştı,
burnum kemerli, yüzüm sivilceli derken
oluruz bir ergen.
o güne dek edinilenler, kaybedilenler
bir harman yeri önümüzde:
ben kimim, neyim.
bu dünya, bu evren.
nereden geldim, nereye gidiyorum ben.
hayallerim, aşklarım, reellerim ve ben.
yollar, arkadaşlar, şiirler seçeriz,
meslekler, sevgililer, müzikler ve benzerleri.
her seçimde, her adımda
bir şeyler kaybeder, bir şeyler ediniriz.

erişkin olur, ermeyi deniriz.
sevinçli, neşeli anlar,
hüzünler hasretlikler tadar
anılar ediniriz.
gezinir dururuz, uzun, uzun...

ya kaybettiklerimiz
bizi de alır götürür karanlıklara
kayıplara karışırız, cismimiz dolanır ortalıkta.
ya da
içimize alır
yasını tutarız, derinden, kederli.
ve hayatın içine salar
sessizce yaşatırız.

dönüp bakınca
'bu hayatın anlamı ne'
diyen o eski soruya
anlarız ki,
biz ne anlam kattıysak hayatımıza,
o kadar anlamı var,
ne bir eksik ne bir fazla.

biz insanlar yaşadıkça bir şeyler ediniriz.
ve ölümü
sonunda.

Levent Küey
Mart 92, İZMİR

ONLAR GECEKONDULAR BİZ...

Fatih Altınöz

Nisan-Haziran ayları arasında İstanbul-Halkalı gecekondu bölgesinde bazı psikiyatrik sorunların toplumdaki yaygınlığını saptamak amacıyla bir alan araştırması yaptım. Elimdeki görüşme ölçeği Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 1987 de yayınladığı, psikiyatrik rahatsızlıkların tanı ölçütlerini içeren sınıflama sistemine göre düzenlenmişti ve 200 küsur sorudan müteşekkildi. Görüşme ölçeğindeki soruları Halkalı ve çevresindeki mahallelerden belli bir yönteme göre belirlediğim 413 kişiye yönelttim.

Bu yazıda çalışmanın sonuçlarından çok çalışmayı yürüttüğüm iki aylık dönem boyunca yaşadıklarımdan, hissettiklerimden söz etmek istiyorum. Bu tarz çalışmaların kupkuru bir yığın rakam ve istatistik hesaptan ibaret "bilimsel" sonuçları, "bilimsel" ve "mesleki" dergilerde yer alırlar. Bu tür dergilerde çalışmayı yapanların ruh halleri, duyguları, karşılaştıkları sorunlar yer alamaz. Bu nedenle bütün "bilimsel" dergiler birbirlerine benzerler. Hepsi soğuk ve mesafelidir. Çünkü bilimsel faaliyet ciddi, çok ciddi bir iştir. Nötral olmayı gerektirir yani objektifliği (!) . Hiçbir bilim adamı yaptığı bir çalışmayı rakamlar yerine öykülerle ifade edemez, bu dergilerde. Bu gayriciddiliktir, işi hafife almaktır. Bu, "Bu ne rezalettir" dir.

En objektif bilgi rakamlardadır. Yani 8 de, 76 da, 128 de ve benzerlerindedir. Araştırmacı da ancak kendi gözlemleri, bulguları bir yığın rakamdan, tablodan süzülerek istatistiki anlamlar kazanıyorsa eğer, araştırmasının "meşru" bir öğesi olabilir. Yoksa O yoktur, Olamaz. Birazdan okuyacağınız güncede hiç tablo olmayacak, istatistikte dip notta, kaynakta olmayacak. Bu nedenle eğer "bilimsel" bilgi peşindeyseniz, vazgeçin.

2. gün Kanarya

Sabah Sağlık evi. Ebe hanımlar aylık rapor hazırlıyorlar. Yeter ebeyle gezilecek evler. Çıkıyoruz. Gittiğimiz evlerde kendimizi tanıtıp, amacımızı anlatıyoruz. Şöyle "Ben doktorum. Ebe hanımla bölgeyi ev ev geziyoruz. Amacımız bazı ruhsal rahatsızlıkların ne oranda görüldüğünü saptamak (yani rakam peşindeyiz). Birkaç sorumuz var. (iki yüz soru) içeri buyur ediliyoruz. Ev halleri. Gülümseyen insan yüzleri. İnsanlar beklemediğim kadar rahat bir şekilde anlatıyorlar. Bir soruyorum bin anlatıyorlar. Bütün televizyonlar açık.

5. gün İkitelli, Mehmet Akif Mahallesi

Gecikiyorum. Ebe hanım 3 saattir beni bekliyormuş. Özür diliyorum. Kabul ediyor. Benimle ev gezisi yapmakla görevlendirilmiş durumda ve hiyerarşik olarak beni beklemek zorunda. Ben de kendi amirimi bekliyorum. Dünya böyle dönüyor.

Evler. Bu kez çok daha fakirler. Yollar, çok tozlular, topraklılar. Kapı önlerinde örgü ören kadınlar. Bir evde bir kadın 120 kutuya 50-60 tanelik ciklet paketlerini istifliyor. Karşılığında 15 bin lira alacak, patronundan. Kocası işçi. Eve giren toplam para 1 milyon. 400 bini ev kirasıyla hemen çıkıyor. Bir adam bahçede toprağı çapalıyor. "Üzüntülü anlar yaşadınız mı hiç yakın zamanda dediğimde gülümsüyor. "Biz hep üzüntülüyüz" diyor. 3 ay önce işten atılmış. Bir genç 23 yaşında. Daha önce depressif bir dönem geçirmiş. 1 yıldır iş arıyor, bulamıyor. kurslara gidiyor, dönüyor. Evde televizyon izliyor. Ne olacağını soruyor, daha ne kadar daya-

nabileceğini soruyor, bana. Ben de ona bakıyorum, öylece ona bakıyorum.

Tozlu yollar. Mavi önlükleriyle okuldan dağılan çocuklar, makinalı tüfekle kuyumcuları bekleyen jandarmalar, dükkanların önünde oturmuş akşamı bekleyen suskun adamlar.

7. Gün Altınşehir

Topkapıdan minibüsle gidiliyor. Minibüslerin üstünde HAT-AŞ yazıyor. Tepelerde tek tük evler, ortadan bir cadde geçiyor. Yerleşim çok dağınık. "Altınşehir burası mı?" diyorum. "Adı batsın. Neresi Altın bunun" diyorlar. Evlerde insanlar. Tanışmadaki ilk soğuk dönem aşılır aşılmaz açılıyorlar. Mahrem sayılabilecek yaşam olaylarını bir çırpıda anlatıyorlar. Evler gecekondu, ama temiz, tertemiz evler. İnsanlar kayıplarından, ölen sevdiklerinden söz ediyorlar, sürekli, üzüntüleri sorulunca (abartmıyorum, trafik kazaları girdiğim hemen her evden bir can almıştı, Altınşehirde)Altınşehir tozlu, çok tozlu. Çoğu Karslı, Malatyalı. Kars'ta, Malatya'da tozludur, yazları, çok tozludur. Hele Kars ücradır. Burası da ücra. Taksim'den 2,5 saat çekiyor. Yolda psikiyatrik sorunların hiçbir zaman evrenselleştirilemeyecekleri ancak her kültürün kendine özgü özellikleri çerçevesinde anlaşılabileceklerine dair bir makale okuyorum. Bu bilgiyi içime alıyorum, çünkü gördüklerime cuk tarzında oturuyor.

8. gün Gültepe

Ebe hanımlarla tüpgaz satan bir dükkanın önünde buluşma. Hava rüzgarlı. Evlerde sobalar yanıyor. İnsanlar içten ve iletişime yatkın. İletişim kuramamaktan yakınana bu bölgede rastlanmıyor. Yakınmalar genelde maddi sorunlardan, bir de sosyal ortamlardaki aşırı sıkıntı ve çekingenlikten. Bütün televizyonlar açık. Bütün gözler televizyonlarda.

11. gün İkitelli.
Ziya Gökalp Mahallesi

İlk sokak. Acaip gecekondular. Bir kanape, bir halı, iki koltuk, basık odalar. Evlerden hayata keder sızıyor. İnşaat işçileri. Hepsinin temel sıkıntısı ekonomik. Bir gölgelikte çay içiyoruz. Mutlu değiller. Niye mutlu olsunlar ki. Onlar için ne lüzumu var. Ordulular. Gölköyden. Konuşulacak çok şey var ama kurduğumuz ilişki elimdeki soru formu aracılığıyla ve zamanım kısıtlı. Şehre döneceğim, işim gücüm var. Ben buraya muhabbete gelmedim. Durup dururken bu Allahın ücrasında ne işim var, ben buraya araştırmaya geldim. Görüşme bitince kalkıyorum. Halbuki otur ulan işte konuş sabaha kadar. Bu insanlar, insanlar. Yok kalkmalı. Biri 14 yaşında Elektrikçide çırak. İstanbul Bakırköy doğumlu. Beyoğlunu görmeyeli 14 yıl olmuş. İstanbullu asilzadelerin ayaklarına bu çocuk basmamış, enselerine bu çocuk tükürmemiş. Bu çocuğun ailesi de Beyoğlu'nu görmemiş, komşuları da.

Gecekondular. Yolları toprak ve kazılmış. Kapı önleri kadın dolu gecekondular. Evlerden hayata keder sızıyor.

Ne olacak? Ben bunları deniz gören bir mekanda yazacağım, siz kimbilir nerelerde okuyacaksınız. Gördüklerimin ne kadarı size ulaşacak? Yazımın biçemine mi takılacak sınız, imlasına mı? Bu bilgi nerelere ulaşacak? Akademik bilgi olunca onlara geri dönecek mi? Nasıl dönecek? Hiç bir zaman dönmeyecek, yanıt bu.

Evlerine televizyonla binbir insan konuk oluyor. Bir gecekonduya yalnızca antenden girebilecek insanlar. Ben gidip, soru sorup, bilgi topluyorum. Sonra arı gibi kovanıma geri dönüyorum. Sözü uzatsalar sıkılıp, sinirleniyorum. Doldurulacak daha bir yığın soru formu var, çünkü. Onları yapay bir ilgiyle dinliyorum. Rolümü oynayıp ebediyen sahnelerinden çekiliyorum. Sahi bu bilgi onlara nasıl geri döner!,

15. Gün Eskibağlar
Mahallesi

Bir bakkal. İşçilikten emekliliğine 2 yıl kala işten atılmış. 2 yıldır iş arıyor. Heryere başvurmuş, iş bulmak için. Ankara'ya mektuplar yazmış. Belirgin psikiyatrik sorunları var. Yardımcı olabileceğimi söylüyorum. Ne yani iş mi bulacaksın diyor. Dağılıyorum. Saçmalıyorum. Sizi tedavi edip, rahatlatabiliriz diyemiyorum. Resmi psikiyatrinin işlevini hatırlıyorum, çarktan fırlayan dişliyi yağlayıp yerine takma işlevini.

Yoksullukla, psikiyatrik so-

rın arasındaki ilişkiyi Amerikan Psikiyatristlerinin bir bölümü hastalanan yoksullaşır biçiminde açıklar. İnsan aç ve parasız olduğu için hastalanmaz, hastalandığı için parasızlaşır, aç kalır, onlara göre. Tek kelimeyle alçakça bir çarpıtma bu.

2. sokak. Bir ev. Evde bir adam. Dişi ağrıyor, adamın ve çektirecek parası yok. Çocuğununki de çürükmüş, onu çektirmiş. "Bir eve bir diş yeter" diyor. "Hep keder" diyor. "Geziyorsun da ne oluyor, 200 değil 2000 ev gezsen ne farkedecek" diyor. Günde 11 saat çalışıyor. 5 yıldır memleketine Yozgat'a akrabalarını görmeye gidememiş. Diş ağrısı çekiyor ve dişini çektiremiyor. Siz diş ağrısı çekerken bu yazıyı okuyabilir misiniz? İşinize gidip çalışabilir misiniz?

22. Gün Parseller

Toz, toprak bir yol. İki tarafında dükkanlar. Ev olarak kullanılıyorlar. Camlarına perde çekilmiş. Tek odalar. Televizyon ortaya konmuş, orası misafir odası olmuş. Arkası mutfak (bir musluk ve lavabo), yatak ve oturma odası (bir kanepe). Böyle karşılıklı 7 dükkan yani ev var. İçinde işçiler oturuyor. İşten atılma korkusu içinde sıkıntılarla yaşayan, diş ağrısı çeken, dükkandan bozma tek odalı evlerde eşleri ve çocuklarıyla işçiler yaşıyor. Birileri de onların "of yetti gayri artık" diye bağırmalarını bekliyor, şehrin içlerinde işçiler bir iki kımıldansalar, panel, konferans salonlarında işçi sınıfının kendinde bilinci diyerek konuşmaya başlıyorlar. Dışarıdan bilinç verip (nasıl olacaksa) başlarına geçerek ideal düzeni kuracaklar. İdeallerindeki düzeni, iktidar olabilecekleri düzeni. İşçiler sıkıntılarıyla yaşayacak, aydınlar oyunlarıyla.

29. Gün Çamlıkaltı Mahallesi

Bir kapıcı dairesi. Apartmanın diğer dairelerinden çok farklı. İki küçük, basık oda. Bir sedir, bir televizyon hepsi bu. Baba evinde de kapıcı dairesi vardı. Hiç gitmedim. Şimdi oturduğum evde de var. Merak bile etmedim. Ama, iş araştırma olunca gidiliyor. Çünkü oradaki bir kadın, bir erkek araştırma örneklemimi büyütecekler. Hepsi bu. İki soru formu daha dolacak. Hepsi bu. Yeter ki maksat ikiyüzlülük olsun. Hepsi bu.

38. Gün Eskibağlar Mahallesi

4. sokak. Yabancı olduğum farkediliyor. Çünkü varoşlarda insanlar hala birbirini tanıyor. İstanbul'da örneğin Cihangir'de kim bakar böyle, sokağa bir fil görmedikçe.

Bir adam bahçede çalışıyor. Kendimi tanıtıyorum. Bu an çok rahatlatıcı oluyor. Çünkü önce bir sokak var, içinde ben. Bir yabancı. İki tarafta dizili evler. Evlerde kimbilir ne hayatlar. Bir tedirginlik yaşıyorum. Ta ki kapıyı çalıp, gülümseyerek kendimi tanıtıncaya kadar. O zaman rahatlıyorum. Çünkü topu atmış oluyorum. Sıra karşımdakinde. Ya reddedecek ya içeri buyur edecek.

Bir bekar odası. 7 kişiler. Yüzleri ve yürekleri yanmış. Bir tanesi 1,5 yıldır çalışamıyor. Sağ ayağı kemik veremi, koltuk değnekleriyle geziyor. Eşine ve kendisine annesi bakıyor. Bir Yuppie'nin "Stresle Başa Çıkmanın Yolları" kitabı getirilip dağıtılmalı bu mahallede, bir kamyon dolusu. İnsanlara stres ölçeği verilmeli puanı yüksek çıkana bu kitaptan iki-üç tane verilmeli. Böylece herşey düzelir, müreffeh bir ülke olur, nurlu ufuklara doğru tek tek basaraktan yola çıkarız.

1,5 yıldır işsiz. Bir ayağı sakat. 28 yaşında. Akranız. Bel fıtığı var. Korkusundan hastaneye gidemiyor. Yeşil karta bağlamış umudunu. "Oturun bir çayımızı için" diyor. Araştırmacıyım ya. Daha gidilecek evler var. Zamanım yok. Zaman var ya işte o, bu insanlar için ben de yok. İnsanlık hallerini aralayıp çıkmalıyım. Bunalıyorum. Deplasmandan kendi sahama dönmeliyim. Muayene odama girip açılacak kapıyla içeri girecek öyküleri beklemeliyim. Kapanan kapılarla birlikte öyküler de bitmeli. Psikiyatri dört duvarlı bir odada yapılan bir faaliyettir. Biri gelir, biri gider. Memlekette hasta adam mı biter? İnsanlarla işyerim dışında, yollarda, taşıtlarda mecburen karşılaşmalıyım ya da bir araba alıp onlardan hepten kurtulmalıyım. Küçük evrenimi kurup, kendime ve yaptığım işe bu küçük evrende anlam aramalıyım. Böyle olmaz.

İmzam

tıraşlar!.....ve başlar!...

akıllıdır, aslında, deli!... denilen baş'lar!..
Bakırköy'de, mevsimler, geçer ve artar yaş'lar
deli denen velidir!..taburcu gitmelidir
bitsin artık yetişir, bu bitmeyen tıraş'lar!..

R.G.Ö

Dostoyevski ve İntihar (2)

James L.Foy ve Stephen J. Rojcewicz'den
Türkçeleştirenler:
Durul ve Yağmur Taylan

GAZETECİLİK

Yaşamının daha sonraki bölümünde Dostoyevski binlerce abonesi olan tek kişilik bir dergi yayımladı. "Bir yazarın güncesi" (The Diary of a Writer), güncel olaylar, politik makaleler, edebiyat anıları, felsefi değinmeler ve bazı kısa hikayeleri içerir. Okurlarıyla olan bu aylık söyleşileri, onun yaratıcı aktivitesini oluşturan bir tür laboratuvar işlevi görmüştür. Son romanını yazmaya başladığında 'Günce' uzun yıllar ihmal edildi. Alvarez, 1876-1877 arasındaki sürede intihar problemini gözden kaçırmayarak bu sorun hakkında kafa yorduğunu saptar. Bu yıllarda, zamanın gazetelerinde yer almış altı intihar vakası, yazarın dikkatinden kaçmaz. Dostoyevski şunlardan bahseder: Kocasının vahşetine maruz kalan bir kadın; çok dokunaklı bir not bırakan 25 yaşında bir ebe; eski bir göçmen olan A.I.Herzen'in genç kızı; bir terzi kadın; utangaç ve alçakgönüllü bir ergen; zimmetine para geçirmekle suçlanan yüksek rütbeli bir general. Yazarın, o çağdaki intihar olgusunun doğası üzerine müthiş bir düşünsel çaba gösterdiği tartışılmaz.

Bu trajedilerden özellikle ikisi, bir sanatçının geniş hayal gücü ve yaratıcı tepkileri sayesinde derinlikli bir biçimde incelenir. Herzen'in kızının ölümü, 'soğuk, karanlık ve sıkıntılı' olan bu intiharın 'Kurban' adlı kurmaca intihar metnini yazmaya teşvik ettiği görülür. Burada Dostoyevski, 'mantıklı' intihar mesajını, bu korkutucu derecede akla uygun ve sağduyulu bir kendini suçlamaya dayanan intihar olgusunu ifade eder.

"Ya insan bu dünyaya küstah bir deney için konmuşsa-yalnızca bu yaratığın canlı kalıp kalamayacağını denemek amacıyla? Bu düşüncenin başlıca üzüntüsü, yine aynı

gerçektir:Suçlu yoktur, kimse deneyi yönlendiremez, lanetlenecek biri yoktur, çünkü herşey basitçe yaradılışın kendi içsel kanunlarıyla gelip geçer, ki ben bunların hepsini anlayamam ve benim bilincim kendisini yatıştırmaktan acizdir. Ergo:

Madem ki, mutluluk üzerine sorularıma, kendi bilinçliliğim aracılığıyla yanıt arıyorum, tek yanıt herşeyle uyum içinde olamadığım zaman mutlu olamayacağımdır. Ben bunları açıklayamam. Bana aşikar görünseler de, hiçbir zaman anlayamayacağım.---------------

Madem ki bu yaradılışa kaniyim, bu soruların yanıtları, kendi "kendiliğimi (self)" tayin eder ve kendi bilinçliliğimle yanıtlar (tüm bunları kendime söyleyen ben olduğum sürece).--------------

....ve yaradılışı yokedemeyeceğim içindir ki, hiçbir suçlunun olmadığı bu tiranlığa tahammülün yorgunluğunda, sadece kendimi yok ediyorum." (Dostoyevski, "The Diary of a Writer")

Yazarın ironisi okurlarının bazıları tarafından kaçırıldı, zira iki ay sonra Dostoyevski mesajının ahlaki çerçevesini açıklamak zorunda kaldı. "Mantıksal intihar'n bir sonucu olarak insanın kendini mahvetmesinin ardındaki düşünce, inançsız bir ruhun, varlığı doğal olmayan, düşünülemeyen ve olanaksız kıldığıdır."

İkinci örnekte Dostoyevski, terzi kızın intiharındaki gerçeği kendi değerler sistemine oturtmakta bir paradoksla karşılaşır. Dindar bir yaşam sürdüren bir genç kız nasıl oluyor da kendini öldürebiliyordu? Bu sorunu araştırmak için, yazar yaratıcı yeteneği ile olaya yaklaşır ve hayatta kalan kocanın bakış açısından olağandışı bir öykü ile bu lekeli mirası betimler. 'The Meek One', genç karısının cesedi yanında oturan kocanın aklından geçen tüm düşünceleri kuşatan bir öyküdür. Öyküde, tanışmaları ve evlilikleri adamın şu anki keder ve suçluluk duyguları ile birlikte anlatılır. Öykü aynı zamanda, ortak yaşamlarının gitgide değişmesinin dokunaklı bir tasviridir. Romancı her kahramanın karakter ve motivasyonlarının derinlerine iner; birbirlerini etkileyen şeyleri, aşk ve nezaketin meydan okuyuşlarının herbirinde yarattığı dürtüler, eziyetin ve kurban olmanın, sadizm ve mazoşizmin anlatımından daha fazla, öykü, bu acımasız trajedideki mutsuz çiftin ilişkisindeki her noktanın belirsizliklerini gün ışığına çıkarır. Dostoyevski sezgilerini, en ince evlilik ve aile dinamiklerini açımlamada kullanır. Anlatıcı, okuyucuyu suçlanacak kim, daha doğrusu gerçekte herhangi birinde hata var mı sorusuyla baş başa bırakır. Artık, sıradan insanın başarısızlık ve cahilliğinin zayıf ışığında kendi yargımızı vermemiz gerekir.

Yazar kendini kısa bir postscript ile ele verir: "İnsan dünyada yalnızdır - İşte felaket burada!... Yalnızca insan ve etrafında sessizlik - yeryüzü gibi. Birbirinizi sevin - bunu kim söyledi ? Bu, kimin iddiası?..." (Dostoievsky, "The Meek One; in The Diary of a Writer")

YAŞAM TECRÜBELERİ

Dostoyevski'nin yapıtının duygusal yoğunluğu, kaynağını sık sık kendi yaşamının karışıklık ve melodramatik özelliğinde bulur. O, Petersburg kenar mahallelerinin yoksulluğunu yaşadı, gizli bir devrimci grubunun gayretliliğini, sara hastalığının yarattığı keskin duygulanımları yaşadı, idama mahkum oldu ve Sibirya'da uzun yıllar kaldı. Kumar kayıplarının umutsuzluğunu ve nihayet başarının doyumunu tattı. Tüm bu deneyimlerden sonra, Dostoyevski'nin yazdıklarında yer alan intihar olgusunun temelinde, O'ndaki intihar eğilimlerini anlamak süpriz olmaz. Melville veya D.H.Lawrence gibi diğer yazarların deha dolu çalışmalarında da bu 'kendi yaratıcı intihar krizlerine' olan özel

bağlılık dikkati çekmektedir.

Kızı Aimee'e göre Dostoyevski arkadaşlarına sık sık intiharın kıyısında durduğunu söylerdi. Onun biyografik malzemeleri ve mektupları incelendiğinde görülecektir ki, intihar düşüncelerinin dorukta olduğu üç ayrı dönem vardır.

1845'de Dostoyevski, Petersburg'da henüz şöhretsiz genç bir yazar olarak yaşıyor ve yazdığı 'Ezilenler' ve 'Öteki' adlı çalışmaları düzeltiyordu. Bu dönemde,mektuplarında, belirgin bir hipokondria, anksiyetenin somatik belirtileri, şiddetli bir öz-eleştiri ve depresyonun varlığı açıktır. Edebi çalışmasını, kurtuluşu ve edebi başarısızlığını kendi sonu gibi görüyordu. 24 Mart 1845'te kardeşi Michael'e şöyle yazdı: "Romanım herşeyi kapsayan basit bir dava oldu: Başarısız olursam kendimi asarım." İki ay sonra, 4 Mayıs 1845' de yine Michael'e yazdığı mektupta aynı tema kendini gösterir. "Romanı yayınlayamazsam, olasılıkla kendimi Neva'ya atacağım. Başka ne yapabilirim? Her bir şeyi düşündüm. Sabit fikrimin yitmesine dayanamam". Bu intihari durum, devrimci bir suikaste karışmaktan tutuklanmaya kadar sürdü. Mahkeme ve hapislik yıllarında ise suikastçi arkadaşlarının bir çoğundan daha az depresyon yaşadı.

Kendini yok etme düşüncesinin oluştuğu ikinci dönem , tutsaklıktan kurtuluşunu takip eden dönemde, bir Sibirya alayındaki görevindedir. Dostoyevski, çılgınca kur yaptığı dul Marya Isayev'e aşıktır. Marya'nın diğer aşıklara ilişkin imaları Dostoyevski'yi telaşa boğar. Dostu Wrangel'e şöyle yazar: "Meleğimi kaybedersem mahfolurum; Ya aklımı yitirir ya da kendimi İrtiş'e atarım." Kasım 1856'da yine Wrangel'e "O, eskisi gibi yaşamımın herşeyi, onu çılgınlar gibi seviyorum. Ondan ayrılmam beni intihara götürür. ben zavallı bir çılgınım. Bu tür bir aşk, hastalıktır." (Slonim, "Three Loves of Dostoievsky", 1955).

Üçüncü intihar saplantısı kumar tutkunluğunda ortaya çıktı. Büyük kayıplar, sefil yaşam şartları, karısının ve kendisinin eşyalarını rehin verişleri Dostoyevski'yi umutsuzluğa sevketti. İkinci karısı Anna, 6 Ağustos 1867'de şöyle bir not düşmüştür: " Zavallı Fyodor, kendini kaybetmek üzere, borçlarını ödeyemezse ya kendini vuracak ya da çıldıracak." Bu tip intihar düşüncelerinin edebi dramatizasyondan öte boyutları vardır. "Fyodor, eğer ona böyle haykırırsam kendini pencereden atacağını söyledi." Bu bilinçli intihar düşüncelerinin yer aldığı dönem kumara ara vermesiyle sona ermiş gibi görünür. Kendindeki bu intihar düşüncelerine rağmen Dostoyevski aynı zamanda intiharı engelleyebilecek bir etkililiğe sahipti. Diğer iki suikastçiyle birlikte Sibirya'ya nakledilyordu. Bunlardan biri,Yastrzemzski, büyük bir umutsuzluğa düşüp kendini öldürmeye karar verdi. Yastrzemzski'nin ifadesine göre, Dostoyevski onu kendini öldürmekten kurtarmıştır: "Umulmadık ve ani bir şekilde bize mum, mum yağı, kibrit ve sıcak çay verildi. Dostoyevsi'de bazı güzel sigaralar vardı. Gecenin büyük bir kısmını onun güzel ve nazik sesini dinleyerek geçirdik. Sayısız ani ve acayip çıkışlarına rağmen nazik duygularıyla beni etkisi altına aldı... Kasvetli kararımdan vazgeçmiştim... (Mochulsky, " Dostoievsky: His Life and Work")

"...VE YARADILIŞI YOK EDEMEYECEĞİM İÇİNDİR Kİ, HİÇBİR SUÇLUNUN OLMADIĞI BU TİRANLIĞA TAHAMMÜLÜN YORGUNLUĞUNDA, SADECE KENDİMİ YOK EDİYORUM..."

47 yaşında. Bekar. Fakülte 1. sınıftan ayrılma.

* Kimsiniz?
çocukluğumda babamın yanındaydım okula gidiyordum okulda çalışkandım yaz tatilleri küçükken çocukken kuran kursuna gittim futbol oynuyordum mahallede bu kadar işte sonra hastalandım işte
akıl hastası oldum tabancayı anlatmayayım değil mi abi sonra yazı yazmaya başladım akıl hastası oluşumla ilgili doktorlar dediler başımdan geçenleri doktora anlattım sonra kendime güvenerek tabanca olayıyla ilgili geçti bıraktım dedim hasta yıllarıma göre hayata döndüm bakırköy'de yazdım bıraktım gıda konum oldu ailemle ilgili yardım aradım iyileşeceğim işte hastane de doktorlar çalışıyorlar hastalar eskiden açtı düzenli yaşıyordu bütün gücün doktorda olduğunu öğrendik iyileşeceğim inşallah abi mesela abi bu söylediklerimle ilgili önceden söylediklerim vardı bu da iyileştiğimi gösteriyor.
Şizofren dediler bilmiyorum lise 2 de psikoloji okumadık başka lise 2 okuyanlar varsa bilmiyorum hastalığı attım burda düşüncem bu hasta arkadaşlarım aklıma geliyor

*Çay içer misin?
-İçmiyorum çikolata da yemiyorum sigara oda içmiyorum o kadar güzel uyuyorum ki abi bir de sinirlerim zayıf hastanede hastalığım hastaneye karşı değil hastaneye uyuyorum doktorlar okumuş 12 eylül 1980 den sonra hemşireler geldiler onlar kurtardılar bizi doktorlar tedaviye başladılar kurtulduk gittik abi burada iktisadi durum ondan sonra hatıralar
hayatıma kadın girdi çocuklarım oldu onlardan.Onları kabul ediyorum
o kadar napayım kadınları burada ihtiraslı durumu düşünüyorum tabanca olayı beni çok sarstı işte onu da ağır ağır açıklıyorum unutuyorum gidiyorum
dünya yaşamaya değer müslüman olmak iyi
ölüm
kabul
ettim yaşayacağım
yaşayacağım öyle geçip gidecek
sonrası ölüm kaçına kadar yaşam belli değil yani yemekler diyorum hastadır insandır suçlu olabilir iyi yaklaşılmalı hastaya. Hasta kelimesi tarihe kalkmalı dine inanıyom abi amin ama iyi olmak var hasta kelimesi yerine değilmi abi

PSİKİYATRİ PSİKOLOJİ POLİTİKA

Sezgisel materyalizmin, yani maddi dünyayı pratik eylem olarak kavramayan materyalizmin vardığı en üst nokta, 'sivil toplum" içinde tek tek ele alınmış bireylerin bakış biçimidir.

K.Marx

Halihazır psikiyatri/psikoloji pratiğine içkin temel iddialardan birisi, adı geçen disiplinlerin insan davranışlarının genel bir açıklamasını/teorisini oluşturdukları iddiasıdır. Anılan pratiği; yürütenlerce mümkün ve anlamlı kılan da zaten o genel teorinin, handiyse bir 'birey bilimi'nin içinden konuştuklarına dair besledikleri inançtır. Sözkonusu genel çerçevede birey'in temel ve hikmetinden soğal olunmaz bir kavram olarak işlev gördüğü, o pratiğin ve bilgisinin özgül kurucu ilkesi olarak tanımlandığı söylenebilir.

Normal/anormal özellikleri, artıları/eksileriyle birey, bir insan (=dünya) görüşü içinde ihtiyaca duyulan ekseni teşkil eder. İddia böyle devam eder. Toplumun geri kalanından ancak yaman bir soyutlama ile elde edilebilen 'sivil toplum içinde tek tek ele alınmış' bu soyut birey, ardında gizlediği bir toplum imgesi ile süreklilik kazanır. Toplum kabaca bireylerin kendi içinde toplaşmasından müteşekkildir. (Bu anlamda toplum bir cam kavanoz metaforuyla eksiksiz

devletin küçülmesiyle ortaya çıkan özgür bireyin karakterize ettiği modern toplumlar ' cümlesindeki 'özgür birey' kadar liberalizm için bir üstünlük yanılsaması yaratan kavram az bulunur herhalde.

açıklanabilir. Örneğin: Kavanozun biçimi gereği alttakiler ve üsttekiler tabii ki vardır; alttakilerin şansı yoktur, canları çıkar hatta, yukarıya tırmanmak için birilerini kaydırmamız gerekir vb.). Bireylerin toplum içindeki karşılıklı ilişkileri/etkileşimleri asıl olarak o bireylerin sahip oldukları değişmez/mutlak özelliklerinden gidilerek ancak anlaşılabilen yapılardır.

Besbelli ki bir felsefe tavrıdır sözkonusu olan ve bugünkü hakim yönelimleri itibariyle psikiyatri/psikolojinin felsefeyi 'aştığı' savlarının eşliğinde aslında onun ortasında oluşunun resmidir.

1845 te söylenmişti; aktarıyorum:"Feuerbach, dinsel özü, insan özünde çözümlüyor. Ama insan özü, tek tek her bireyin doğasında bulunan bir soyutlama değildir. Gerçekliği içinde o, toplumsal ilişkilerin bütünüdür."

Bu gerçek varlığın eleştirisine girmeyen Feuerbach, dolayısıyla şunları yapmak zorunda kalmıştı.

1/ Tek başına, soyut bir insan bireyinin varlığını önceden kabul ederek tarihin akışını hesaba katmamak ve dinsel düşünüşü değişmez, kendinde bir gerçeklik olarak ele almak.

2/ Bunun içindir ki, insansal özü ancak "tür" olarak, içkin, dilsiz ve çok sayıda bireyi doğal biçimde birbirine bağlayan evrensellik olarak kabul etmek. (Tez 6)

İşte bu nedenledir ki, Feuerbach, "dinsel düşünüş" ün kendisinin bir toplumsal ürün olduğunu ve incelediği soyut bireyin belirli bir toplum biçimine ait olduğunu görmüyor. (Tez 7)

Eski materyalizmin bakış açısı, sivil toplumdur, yeni materyalizmin bakış açısı ise, insan toplumu, ya da toplumsallaşmış insanlıktır." (Tez 10). Ve 11. Tez..

Psikiyatri/psikolojinin 'birey'i farklı söylemlerde ortaya çıkan bir dizi birey kavramı ile aynı teorik/ideolojik arka-planı paylaşıyor olmanın ötesinde; nihai anlamı asıl olarak birey kavramının orada kullanılabiliyor olmasıyla kurulan o söyleınlere bir tür 'bilimsellik', 'hakikate uygunluk' özelliği kazandırmaktadır. Örneğin 'devletin küçülmesiyle eşanlı olarak ortaya çıkan özgür bireyin karakterize ettiği modern toplumlar ' cümlesindeki 'özgür birey' kadar liberalizm için bir üstünlük yanılsaması yaratan kavram az bulunur herhalde.

Hem eşine az rastlanır ve 'dönme' fiili eşliğinde zuhur eden bir kavrayış gücüyle 'solcu dangalaklığı' keşfeden bütün soytarılar liberalizm methiyelerine 'özgür birey'le başlamıyorlar mı; Liberal söylemin dolaşımını sürdürme garantisi 'özgür birey'e ilişkin oluşmuş ortak bir fit olma hali değil mi vb..

Psikiyatri/psikolojinin 'birey'inin toplumsal/politik davranışları-yönelimlerini anlamaya çalışırken, örneğin ideoloji/ideolojik aygıtlar, medya düzeni, tüketim toplumu vb. analizler artık gereksizdir.

Velhasıl, psikiyatri/psikolojinin birey bahsinde (temel bir varsayım olarak) taşıdığı felsefi bağlamın burjuva düşünme biçiminin temel dayanaklarında birisini oluşturduğu toplumsal eylemin/dönüşümün odak noktasına 'birey'i yerleştirerek bir anlam kaydırıcı vazifesine memur olduğu, toplumsal bütünlüğe dair analizler karşısında epistemolojik bir mevzi olarak işlev gördüğü ileri sürülebilir.

Temel bir inanç ve değerler sistemi, oradaki hızla cereyan eden değişiklikler ve bu değişimin nasıl tanımlanmakta olduğu fazlasıyla kayda değer diye düşünüyorum. Biraz da şu yüzden psikoterapi (hangi türü olursa olsun) pratiğinde karşı karşıya gelen iki insanın ('hasta' ve terapist) politik/toplumsal kavram ve kategorileri; keza 'hasta'nın içinde yer aldığı bu süreci anlamaya ve sorgulamaya çalışırken tutunduğu inanç ve değerler sistemi yine bizzat bu sürecin temel öğelerinden birisini oluşturduğu için. Manzara aşağı yukarı şöyle: Sanki bütün inanç ve değerler bir hayli karmaşık ve oynak ama tek bir bütün içinde vaziyet almış/alabilirmiş ve şu meşhur 'ideolojilerin silindiği' modern (postmodern mi demeliydi yoksa) zamanlarımızda o inanç ve değerler skalaları toptan ve hayata uygun biçimde değişiyormuş/değişebilirmiş gibi. Tek tek herbirimizin bahtına düşen ve kaderimizi çizen şey böylece, o ortak değerlere (epeydir yükselen değerler olarak anılıyor) adapte olabilme kabiliyeti oluyor. Bu manzara da geriye doğru hükmedenler/ezilenler yapısal ayrımının iptal olduğu kaynaşmış bir kitle halindeki toplum imgesiyle tamamlanıyor. Çok iyi biliniyor:O imgenin hayatı bazıları için kendi hayatlarına denktir nerdeyse.

Kı[illegible]tirmeden söylemek lazım: Temel bir değerler/inançlar sistemi farklılığı/değişimi toplumun sınıflara bölünmüş yapısına atıf yapılmaksızın tarif edilemez. Asıl olan o sınıfların bakış açılarının (öyleyse inanç/değer sistemlerinin) birbirlerini dışlayan, bir arada düşünülmesi gayri-mümkün karakteridir. O düzeyde de sürüp giden topluma içkin bir kavgadır. O kavganın bu toplum yapısı içinde çözümü imkansız doğası uyarınca bir dizi seçenek mevcuttur. Kadercilik/tevekkül etmek, çözüme aktif olarak katılmak vb. Birisini seçmek tabii ki serbesttir. O tavırlardan bütünüyle arınmış bir psikiyatri/psikoloji pratiği yürütmek iddiası ise geçersizdir.

Erdoğan Özmen

önce fotoğraf çektirmeliyim

önce fotoğraf çektirmeliyim ben aynada beni başkaları görüyor gibi hissediyorum bunu istemiyorum fotoğrafla aynayı karıştırıyorum o yüzden sık sık ayna önünde oyalanıyorum ama çok korkuyorum beynimde kıymıklar var sanıyorum ve bir bomba ben neden böyleyim doktorlar bunu açıklayamıyor bende kendimi açıklayamıyorum kendim dediğim zaman ne kastettiğimi de bilmiyorum allaha inanmıyorum annem herşeyin bu yüzden başıma geldiğini söylüyor ama kızlarda allaha inananlardan hoşlanmıyor hem ben devrimciyim herkese özgürlük istiyorum ben-kendim kısıtlanmak istiyorum hastanede amerikalıların etkisiyle beni bağladıklarında bundan hoşlanıyorum ama karşı çıkıyorum çünkü hastalar karşı çıkıyor görevliler karşı çıkıyormuşum gibi davranıyorlar bağlanmak benim çok hoşuma gidiyor ben en çok yatak toplamaktan nefret ederim bu yüzden bazen hastaneye kapatılıyorum yazdıkça sesden kurtuluyorum demek dikkati teksif etmekle ilgili bir şey bu dikkatimi teksif edince günü saati unutuyorum asi kızları tanıdık müzik parçalarını hastanede zamana çok önem veriyorlar,zamanın felsefi olarak çok önemli olduğunu duymuştum annemin zorlamasıyla Mevlana'nın Mesnevi'sini okudum zamanın tanrı olduğu gibi bir sonuca vardım eski devirlerde buna benzer düşünceleri ciddiye alıyorlarmış beni kimse ciddiye almadı bu düşüncemden dolayı kendimi suçlu hissediyorum sık sık idam edilmek istiyorum, neden bilmiyorum, kızlar Deniz Gezmiş'ten çok hoşlanıyorlar ben yazdıklarımı okumaktan hiç hoşlanmıyorum,yazarken virgül kullanmaktan hiç mi hiç buna bilinç akışı tekniği diyorlar bu kavramı çok seviyorum kızlara söylüyorum onlar da yazımı okuyup bana anlatıyorlar benim hiç düşünmediğim felsefi şeyler anlatıyorlar ben anlamadığım için susuyorum yahut aklıma gelen herhangi bir şeyi söylüyorum bu onları heyecanlandırıyor ben tango severim Türkçe sözlü olanlarını anlayabiliyorum bilmiş bulunduğunuz gibi ses ve görüntü halüsünasyonlarım var yaşantım oldukça renkli ve dans etmeyi bilmiyorum en iyisi müzik dinlemek ben hastaneye gidiyorum radyonun sesini sonuna dek açıyorum canım sıkılmaz doktorla konuşurken zavallılar o kadar makul o kadar dengeli ki gözyaşı tüketimlerinin çok fazla olduğunu düşünüyorum

SERDAR KOÇAK

DÜŞ & BEN

Düşler konusunda bir ilk sorun varsa eğer, bu onların benliğin içinde mi, yoksa dışında mı olduğu sorunudur. Benliğin ne olduğunu kavramadan bu sorunla uğraşmak sanırım, mümkün. (Benlik nedir? Her şey ve hiçbir şey, der Buda.) Düşsel nesneler ve düş durumları dış dünyadan uzakta, uykunun belirsizliği içinde belirirler, ve dış dünya olmayan ve düş gören ben dışardayımdır; arada. Bedenim beni sınırlıyor, bunu biliyorum, hatta bir yere kadar düşünsel gücümün de bedenimle, onun sınırlarıyla sınırlanmış olduğunu söyleyebilirim-- ama yine de, düş görmek beni olağan olmayan bir çaresizliğe itiyor. Düş gören kim? Ben mi? Hayır, eğer benolsaydım gördüğüm düşün dışında kalamazdım. Dışarıdan mı geliyor? Hayır, öyle olsaydı, bu belirli bir düzen ya da biçim içerisinde olurdu ve ben bu belirliliği farkederdim. (1) Düş, benim kurduğum eylemlilik tasarımını tümüyle parçalıyor; yaşayışımı istediğim ya da isteyebildiğim şekilde kurduğumu varsayıyorum ve düşler, durmaksızın bunu yalanlıyor. Kurduğum düzen her an dağılabilir, bunu hissediyorum-- denetimsiz olan şeyler de var, dış dünyadan da dışarda olan şeyler. Üstelik, yaşayışın öngörülebilir rastlantıları da değil bunlar, tam olarak yaşayışa ait değiller, benim içime yerleşmiş, benimle birlikte olan bir dağınıklık var. Düşleri arzulayıp ele geçiremiyorum, onlar beni ele geçiriyorlar. Öyleyse onların ne içerde, ne de dışarda olduğunu, sadece benimle birlikte ve her iki yerde de olduğunu varsaymalıyım,

ama bunu yaparsam, benimle birlikte başka birinin de olduğunu (ama başka biri de olabildiğimi değil, olamadığımı) kabul etmek zorunda kalırım. Bu da, benim kendim için dış dünya oluşum anlamına gelir.

Dil, bir düzen önererek yapılaşır, kurulur; yapısı bir şekli ifade eder. O yüzden bir düş "görmek" olasıdır, bir düşe "bakmak" değil. "Görmek içinde oluşu, katılışı, bir tür nedenselliği, daha da ilerde seçimi anlatıyor. "Bakmak" ise daha dışarıdan, belki seçilmiş ama birlikte değil, eylemsiz. Eğer bir düşe bakabilseydim, seçebilirdim: Ya bu düş bana ait ya da benim dışımda. Ama bir düş görüyorum ve içindeyim, dışarı çıkamam. Uyanmak istediğimde uyanabiliyor muyum? Dahası, ortak düşler de olabilir: Ya başkasının gördüğü bir düşü görüyorsam ya onun görmesi gereken bir düşe bakıyorsam?

II

Peki düşler yaşayışımın içinde mi, yoksa dışında mı? Uyandığımda telaşlı, üzgün, düşüncelerle dolu, şaşkın ya da nefret dolu oluşum, uyku öncesi ve sonrası ben arasında doğal bir geçiş mi, doğal bir gelişim mi, (çizgisel bir süreklilik mi) yoksa gelmemesi gereken bir şey mi geldi başıma? Düşlerimin benliğimin hangi yönü olduğunu kavrayamıyorsam, onların yaşayışıma katılışı da kavrayamadığım bir şey olmalı. Yaşayış kendiliğinden varoluyor; biyolojik organizmamın, fiziksel bedenimin, uykumun varoluşları gibi. Düşler ise bunların dışında, biliçliliğim, benliğim ya da ne ve nasıl olduğumun bilgisi gibi bana ait olarak var. Yaşayış beni dışarda kılıyor. Ya düş, dışarda olmadığım anların ürünü olarak düş? Düş beni yaşayışın dışana atmıyor, yaşayış olmamı sağlıyor (gözleyen olarak, gözleyecek olan olarak), aynı anda da yaşayışa (hazırlayarak) fırlatıyor. Düşün bir yandan temsili yaşantı yaratışı, diğer yandan 'gerçek' yaşantıya geri dönüşü: Düş görenden çok, düş görmüş varlıklar olarak yaşıyoruz.. belki de ayrım buradadır; "düş gören" oluşumuz yaşayışın dışında bir şey, oysa "düş görmüş" oluşumuz yaşayışın içinde.

Yaşayış, eğer bir ritim, düzenleme ve kurmaca hareketiyse, zamanın tıpkısıdır. Zamanı ise, kesinlikle geçmişe-geriye doğru algı- tasarlıyoruz. Zamansal ardıllığı ya da sürekliliği varsayışımız, olayların ve oluşların kendiliğinden varoluşları, ortaya çıkışları sayesinde; ister istemez olmuş olduğumu farkediyorum, zaman içine yerleşiyorum, yaşıyorum.

Peki neyi yaşıyorum, yaşayışım ne benim? Seçtiğim herhangi bir şey var mı, yoksa düzenlenen şeylerin düzenine mi katılıyorum? Yaşantım "bana ait" mi gerçekten, yoksa ben mi yaşayışa aitim? Bana ait olanları, birlikte yaşayışın ortaklaşması içinden çıkarıp, orada eritiyor muyum? Ayıramıyorum: Birlikte yaşayış mı kuruyor benim yaşantımı, yaşantım mı birlikte yaşayışı sağlıyor? Belki de yaşantımı, birlikte yaşanabileceğini inandıklarım üzerine kuruyorum (3); böylece yaşantım, deneyimlenmiş olanın deneyimlemesine dönüşüyor; öyleyse yaşayışımı da gerçekleştirdiğim bilmiyorum-- sadece ontolojik olarak değil, sosyal olarak da yaşıyorum ve yaşamın da içinde mi, dışında mı olduğumu bilmiyorum. Yaşayışın başlangıç terimi, ilk terim olmadığını söylüyor bu bana.

Yaşayışın ilk terim olmayışı, düşleri yaşamın arkasında olmaktan, ya da yaşama göre yerleşmekten çıkarıyor. İki ayrı alan oluşuyor: Yaşayış ve Düş Görüş.

III

Düş olmayan şeydir; yaşantımın içinde -birbirinin diğerini içerdiği varsayımıyla- başka bir yaşantı tasarlar: Bana yalan söyler ya da bana yalan söyletir.

Başkasına yalan söylerim ve onun için, benim olmayan bir gerçeklik alanı yaratırım. Artık bana bakışı ve bende gördüğü şey, benim olduğum şey değildir. Uyuşmazlık başlar. Diğer bir yandan yarattığım gerçekliğe uygun olmalıyım,kendi gerçekliğimi bozmamalıyım. Ya düş görmeliyim , ya düş gördürtmeliyim.

Hiç yalan söylemeden yaşayabilir miyim? Hiç düş görmeden yaşayabilir miyim? Yanlış soruyorum: Sürekli yalan söyleyerek yaşayabilir miyim? Sürekli düş görerek yaşayabilir miyim? Bu sorular ve çevrimler önce birlikte yaşantının tasarımlarını kurar, sonra da Ahlağı (ama ikisini aynı zamanda), yani birlikte yaşayış Ahlaktır, yaşantımızı olası kılar. Yanıtlar Ahlağın içindedir, Ahlak ise yanıtların içinde.

Neden yalan söyleyerek başkasının benim hakkımdaki bilgisini zedelemeye çalışırım? Kendi yaşayışımı olası kılmak için mi? Öyleyse başkasıyla yaşayışım değildir benim yaşantımı olası kılan, içten içe buna inanırım. O dışarıdadır ve beni iç içeliğimle başbaşa bırakmıştır ve üstelik, benimle birlikte yaşayışıyla, beni kendimden başkası olmaya zorlamıştır. Onun bana dair bilgisini mümkün kılmaya çalışırken, kendim hakkındaki bilgimi kaybederim. Yalan söylediğimi farketmeden yalan söylerim, çünkü benden bilgi istiyordur ve bilgi de olmayan şeydir.

IV

Neyin düşünü görüyorum ben? Düşsel dünyayla benim yaşadığım dünya ortak terimleri paylaşıyormuş gibi görünse de, ortak olan tek kesin terimin ben olduğu kesin. Kesin, çünkü diğer terimleri ayrıştıramıyorum, derlenmiş olduklarını farkediyorum. "Düşümde görmüştüm bunu ben!" diyorum heyecanla; görmüş olduğum şey kendimden başka bir şey değil oysa, sadece varoluşumun buraya yerleşmişliğini, buraya değmişliğini hissetmiştim. Niye bunu görebilmiş olduğumu bilemeyişim, tek ortak terim olduğumu kanıtlamıyor mu? Varoluşum neden istemiyor; varım ve oluşuyorum.

Yaşadığım dünya nasıl? Bu dünyada da şeyler arasında ilişki kurarken tek ortak terim ben olmuyor muyum? "Yaşamıştım bunu ben!" dediğim durumlar yok mu? Eğer böyleyse, düşle gerçeği birbirinden ayırmamı haklı kılan neden ne olabilir?

V

Yolculuk etme isteğiyle, düş görmenin sürekli ve zorunlu oluşu aynı kaynaklardan geliyor. Başka yerde olmak istiyorum, yaşadığım yeri farketmek için. Yolculuk etmek isteyişim, ne kadar öyle görünürse görünsün, alışkanlıklarımı bozmak için değil, tam tersine, onları güçlendirmek ve yenilemek, onların ne olduğunu tam olarak kavramak için. Kim olduğumu öğrenmek istiyorum, benliğimin hissini arıyorum ve olmayı becerdiğim şeyi zorlamak ya da dağıtmak bana yardım ediyor. Yaşarken neler olduğunu anlayabilir muyum, yoksa düşündüğümde ya da düşlediğimde mi berraklaşıyor her şey? Yakındayken mi görebiliyorum, yoksa uzaklaşmalı mıyım?

Düşsel dünyanın ayrılığı: Sanki başka bir yer.. Sadece yaşadığım dünyaya uzaktan bakmıyorum, onu başka bir yer haline de getiriyorum. Bu parçalanmaya ya da parçalanışa zorunluyum, ama belirli bir isteği ya da ereğe yönelmişlik yüzünden değil, tümüyle nedensiz, ama dışsal bir nedensizlik de değil bu, sadece benim için nedensiz, başka türlü de olabilirdim ve farketmezdim.

Düşündüğüm zaman düşlediğim zamandan uzak değil, belki de aynı zaman. Tek bir farkla: Düşünüyorum ve kurduğum her şeyin içinde varım, düşlüyorum ve olmayabilirim de. Ama hayır, bunlar benim yaptığım şeyler, artık neler yapıldığını görmeliyim, düş görmeliyim. Uyandığımda neden düşümü anlatıyorum birilerine? Nasıl anlatabiliyorum? Zaten başkası olan düş başkasına nasıl anlatılabilir, anlamlı yapıyı ona sunmam imkansız (ben biliyor muyum?), o ancak düş görüşüme ve düşümün düşsel nesnelere sahip oluşuna ortak olabilir; evet, anlatabildiğimi duymak istiyorum, bu doğru, ama yeterli değil, çünkü başka şeyler de anlatabilirim, düşümün böylece gerçek oluşu ve şaşkınlığım bir kenara, bunlar her yerde olabilir, dahası düşümü yaşantıma katmak istiyor olsam da olmamalıyım, çünkü düşsel nesnelerin (kişiler, olaylar, durumlar..) ortak kararı gerekli bunun için, yaşantım ortak deneyimlerin sürekliliğiyken.. Öyleyse ne yapıyorum ben? Herhangi bir şey anlatır gibi değilim, kendimi gerçeklik alanının dışına atıyorum, peki niye? Özlediğim ve karşısında güçsüz kaldığım için mi?

Bir keşif nasıl olası oluyor? Dünyanın bilinen bir şey olduğunu düşünürken, bilinmedik olduğunu öğreniyoruz. (Düzeltelim: Biz dünyanın bir şey olduğuna inanırken, başkaları bu şey olmadığına, başka bir şey de olabileceğine inanıyor).

Yeni olanın bilgisi dünyayı nasıl ve neresinden değiştiriyor? Yaşayış yeni olanın dışında öyleyse, keşif ve bilgi başka dünya alanları yaratıyorlar o kadar. Öyleyse yolculuk, tek olan dünyayı parçalamıyor, bana başka oluşları gösteriyor, ama (belki de çaresizce) benliğimden dışarı çıkamıyorum ve başka oluşları dünyama göre yerleştiriyorum; düş görüyorum. Evet, yolculuk gerçek bir keşif eylemi benim için, ama kendi dünyamı yaratıyorum, gördüğüm düşün içinden çıkamıyorum. Amerika bir düş benim için ve karaya çıktığımda ne yapacağım çoktan belli, ama ben bilmiyorum.

VI

Neredeyse "Düşler Gölgemdir Benim" diyeceğim korkmasam gölgenın ancak ışık vurunca ortaya çıkmasından ve ışığın değişimlerine göre değişmesinden, çoğalmasından, çünkü düşler yaşayışımdan çıkıp bana çarparak geri dönmüyorlar, en azıdan sadece böyle değiller.

Peki ışıkla gölgem arasındaki ilişki doğru mu? Yanıldığımı farkediyorum; gölgem, bedenimin zorunlu kiplerinden biri, ışık ya da başka bir değişkenden bağımsız. Işığın onu değiştirmesi, bilincimin değişimlerinden ne kadar farklı? Öyleyse düşler de salt yaşayışa bağlı olmaktan kurtuluyorlar, varlar ve varlıkları sadece kendilerinin; konularının sadece "ben" olmadığını bile düşünebilirim bu yüzden. (Oysa Düş Yorumu ve Psikoloji buna dayanır düş konusunda, bana ait oluşuna ve konu olarak beni seçişine.) Belki de yaşayışın onları içermesinin nedeni budur, onların "bana ait" olmadıkları hakkında kendiliğinden bir bilgim var. Dünyanın da bana ait olmadığnı farketmekten daha etkili bu, çünkü bu dışarda kalışı ne gerçekleştirebiliyorum ne de ortaklaştırabiliyorum.

VII

Varoluş ya da varoluşum da ilk terim değil, çünkü başkasının varoluşu benim için ilk terim olamaz; bu da, ya ortak bir ilk terimin yokluğunu ifade ediyor, ya da bir ilk terim olmadığını, ya da bunun başka bir şey olduğunu.. Varoluşum başlatmıyor düşleri, düşler varoluşumu başlatıyor mu? Varoluşu dışsallaştıracak üç temel düzensel alanım var; bilim, sanat, yaşayış. Bunu da ayırdedemiyorum, bileşkelerine "kültür" ismini veriyorum ve soruyorum: Kültür mü varoluşumu belirliyor, varoluşum mu kültürü belirliyor? (Yoksa yön değiştiren bir süreklilik mi var aralarında?) Düşünüyorum ve benle düşler arasındaki ilişkinin tıpkısını kuruyorum: Öyleyse ben düş görmüyorum, düş görüşüm başka bir şeyi işaret ediyor. Ama neyi? Varoluşun, çıplak bedenin düşleri oluyor bu alanlar, kültür, kendi aralarında da birbirlerinin düşleri oluyorlar ve böylece oluşumu görüyorum. Düşün de düşünü görebiliyorum.

Yine de bunlar yetersiz. Niye birbirlerinin düşleri olduklarını, niye düş gördüğümü (ya da böyle sandığımı) açıklamıyor bunlar. Ancak ilişkiler seziliyor, o kadar. Öyleyse benim tüm yapabildiğim düş üzerine sezilebilir bir tanım getirmek ve ilişkinin biçimini açığa vurmak. Ben düşlerimi yaratıyorum, düşlerim beni yaratıyor. Gördüğüm düşü daha önceden görmüştüm demek ki, belki de başkası görmüştü, ama o düş de beni düşlemişti, başkasını da düşlediği gibi. Karışıklık nereden doğuyor?

Fizyolojik dünyada yaşıyorum; yaşayışımı, insanın fizyodüzen kuruşu şekillendirmiş. Yani, dünya bedenimin dünyası, bedenimin tanımladığı bir dünyada varoluyorum. Şekillendirmek sınırlarını çizmek anlamına geliyor gibi ve olan da bu. Bedenime uygun bir dünyada yaşıyorum, yani varoluşumu sürdürüyorum ve sürekliliğimi sağlayacak tek şeyi yapıyorum: Bedenimin sürekliliğini sağlıyorum. (Bedendışı olanları da nedense bedene ya da onun sürekliliğine uyarlıyorum.) Dahası: Düşlerime yer yok burada. Ya da; düşlerimi bedenime göre yeniden düzenliyorum. (Yeniden? Bedenime göre düzenlenmiş düşler?) Öyleyse, varoluşuma ilişkin temelliklerden bahsedişim bile eksik; bedenime göre; bedenimin şekillendirdiği temellikler bunlar, dahası bedenim için olan. Düş yaratmaya kalkışırsam da, bedenime göre düş yaratıyorum, bedensel düş yaratıyorum ve herşey karışıyor.

Artık düşün ne olmayabileceğini biliyorum: Bedenim olamaz. Ama ne olabileceğini hala bilmiyorum; olmayan şeyin olmayan şeyini elde edebilir miyim, yani düşün bilgisini elde edebilir miyim?

EK: Gördüğüm düşleri görmek beni nasıl yapar? Daha doğrusu, kendi düşlerime bakmak? Aynadaki görüntüme başka bir aynayla bakmaya mı benzer? Yaşayışın, yani düş görmediğim zamanların yerine bu bakışı geçirmeye kalkışır mıydım? Düş Görüş ve Yaşayışın yerlerini değiştirir miydim? Hayır, çünkü bakış bilgi olamazdı, görüşe de dönüşemezdi ve kendi düşüme bir başkası olmak beni düş görememeye iterdi. Ya da diğer yandan, bedenimin dışında olan ve bedenime göre olan, "bana ait"liğinden şüphe ettiğim şeyi bedenime sunarak, "bana ait" kılmaya çalışmak mümkün değil. Düşlerime bakamam, çünkü zaten bakılır şeyler olarak yok onlar.

EK:2: Düş yorumunun nedeni ne? Böyle bir girişim yaşantı alanıyla, düş alanı arasında kesin (ve hatta belirlenmiş, sürekli bir düzene sahip, dolayısıyla kalıplı) bir ilişki varsayar. Ona göre düş, yaşama göre ilerlemektedir. Gizli olarak, yaşamın da düşe göre önsel koşullanmışlığa (kader?) sahip olduğu sanısını yayabilir, ama sonuçta yorumu yapılan yaşama göre düştür, düşe göre yaşam değil.
Fakat yorum, yaşantıyı düzenlemeye ya da düzeltmeye yönelmiştir, "haber verdiği" ya da "uyardığı" söylenir. Bu da düş yorumunun nedeninin, yaşamın düzenine dayandığını, ama yorumlayıcının kendisinin bu bilgiyle hareket etmediğini gösterir gibi. Yorumlayıcı, düşün sahibi kadar saftır, ne yaptığını bilmez (keşfeder).

VIII

"O sözsüz dönemde yalnız iki dil vardı: Biraraya gelmiş şeylerin ve olayların somut dili ve düşün hayali dili. Düş, sonunda kültürün yaratılmasına yardımcı olucaya kadar elle tutulamaz bir vekil olarak iş görmüş olabilir: hileli, aldatıcı, yanıltıcı, ama zeka-işletici. " (s.53) ve insan kendini denetlemek için aletler yaratıyor; semboller, sözcükler, imajlar, davranış kalıpları..
Lewis Mumford,
Makinenin Miti,
tekniğin ve insanın gelişimi, 1962, 3. Bölüm.

Yaşam ve ölüm, artık bir düzen nedeni olma olanağını kaybettiyse de, yaşayışın kuruluşunda insanı belirlemiş olmalı: Canlılığa uygun bir yaşayış kuruldu.

Her şeyi birleştirdiğimiz zaman elimizde tek bir bilgi kalıyor: Başka kuruluşlar da olanaklı. Dahası, bu kuruluşların olanaklı oluşu, ama gerçekleşmeyişleri, çünkü seçilmemiş oluşları, içinde olduğumuz kuruluşu etkiliyor. Hiçbir şey yıkılmamayı haketmez. Düşler, ancak başka kuruluşların da varoluşuna ilişkin bir işaret (gösterge). (Quantum Kuramı, aynı anda birden fazla dünyanın gerçekleştiğini öne sürüyor; her birinde başka olasılıkların gerçekleştiği dünyalar.) Bedensel canlılığa göre kurulu yaşayışın karşısında düş görmek, bu yaşayışın sadece böyle düzenlenmiş bir yaşayış olduğunu belirtiyor. Yaşayışın gerçekliği, ancak düşlerin gerçekdışılığı sayesinde.

Sonuç olarak düşler bir yerde değil. Yaşayış da bir yerde değil. Sadece iki ayrı alan yok ve şeylerin ve oluşumların düzenini alanlar arasında bölünmeyecek şekilde kuruyorum. Ben oluşumla bir yerdeyim ve hem burada olmayabileceğimi, hem de burada olduğumu biliyorum. Ama nasıl yer değiştirebileceğimi bilmiyorum, düş görüyorum.

NOTLAR

(1) Düş, sıra-düzen içermeğe zorunlu bir yapı olarak varsayılmalıdır. Düşün içedoğuşu düzensiz olsaydı, yapısız olmak zorunda kalırdı. Oysa her konu bir yapıdır.

(2) Tabi, sırf dil böyle yapılandığı için düşlere de yaklaştığımı düşünebilirdim. Ama iç içe yapılar sözkonusu olduğundan hangi yapıdan diğerine geçtiğimiz farketmeyebilir.

(3) Buradaki sosyal göndermelerin dışında, vurgu şurada: Yaşantım ve birlikte oluşum, benim ve başkasının bedenine göre sürekli düzenini kazanıyor.

Sabri GÜRSES

1979 yılında ticari uzay gemisi Nostromo'nun dünyaya dönüşü sırasında başlıyordu tüm hikaye. Ridley Scott'un yönettiği film, hiç kimsenin tahmin etmediği bir şöhrete ulaşacak, yaptığı hasılatın yanında eleştirmenlere de kendini beğendirmeyi başaracaktı. Scott'un kusursuz başyapıtının hayaleti yıllar geçmesine rağmen bizi rahat bırakmadı. Bu filmle ilk çıkışını yapan yönetmen, daha sonra yaptığı "Blade Runner" ve "Thelma, Louise" gibi filmlerle bu işi çok ciddiye aldığını göstermeye devam edecekti.

Birçok açıdan yeniliklerle dolu olan bu film en sıradan okunuşuyla bile, aslında çok başka dertleri olduğunu hissettirecekti. Entellektüel sinema izleyicisini nakavt eden ilk bilim-kurgu filmi ünvanına sahip '2001 Space Odyssey' ile birlikte hakkında en çok yorum yapılan iki Bilim-kurgu filminden biri olan "Alien" kanımca başka hiçbir tür filminin bu denli uzaklara gidemeyeceğinin bir göstergesi. (Bu filmlere eklenecek birçok film arasından hemen aklıma gelenler Tarkovski'nin Stalker ve 'Solaris'i Carpenter'ın "New York'tan Kaçış"ı, yine Scott'un "Blade Runner"ı) Zaten Scott'da zaman zaman "2001"e açık göndermeler yapmaktan durmamıştı. Kaptan Dallas'ın filmin başlarında dinlediği Mozart'ın "Eine Kleine Nachtmusik" adlı eseri, bu buluşun sahibi Kubrick'e dolayısız bir saygı duruşuydu.

Daha sonradan post-modern sinemacı olarak damgalanan Ridley Scott bu filmle öncelen bir ters ütopya yaratmakla suçlanmıştı. Çürümenin ve yozlaşmanın artık uzayın sınırlarını zorladığı bir çağda, mesleğini sadece para için icra eyleyen, gelecek ve insanlık adına hiç bir ideali olmayan bir avuç alt sınıf insanından oluşan mürettebatıyla Nostromo gemisi, Moby Dick'teki Pequod gibi sanat tarihinin en simgesel gemilerinden biriydi. Film boyunca dünyanın neredeyse "kıyamet" ötesine geçtiğini düşünüyordu insan ister istemez. Kaptan Dallas'ın açıkça söylemekten çekinmediği "Ben hiç kimseye güvenmem" lafı, şimdiden çağımıza damgasını vurmuş bir kognisyondu kuşku yok. Ülke, toprak, aile gibi kurumlara ait ideallerden kırıntı yoktu bu filmde. Kimilerine göre revizyonist bir bilim-kurgu, kimilerine göre acımasız bir toplumsal eleştiri. Tüm bunların ötesinde, yapımından 8 yıl sonra Krin ve Glen Gabbard yazdıkları bir psişeleştiri de filmin bu etkili gerginliğini Melanie Klein ve "Nesne İlişkileri Kuramı" ışığı altında analize yöneliyorlardı. Onlara göre filmin yarattığı gerilimin nedeni, 'bebeklik anksiyetelerinin' yeniden ancak bu kez perdede bir kez daha yaşantılanmasıydı. Hemen başlardaki "uyanma" sahnesi, forme edilmemiş, atonal seslerinde yarattığı atmosferle intrauterin (ana rahmi içindeki) yaşamı anımsatıyordu. Gemiyi yöneten bilgisayarın adı "mother-ana"ydı ve kapakların açılmasıyla başlayan sembolik doğumla yedi mürettebat ve beyazperde önündeki bizler arkaik yolculuğumuza çıkıyorduk birlikte. Film boyunca sürekli duyacağımız kalp sesi efektleri ve solumalar, bebeğin yaşamının ilk bir kaç ayında ki yaşamsal öneme haiz "annenin kalp ve solunum sesleri"nin ta kendisiydi. Gabbard'lara göre filmin geriliminin sürekliliği açısından en önemli etmen, bir dizi içe-alım ve yansıtma sonucu ulaşılan paranoid-şizoid durumun

beyazperde aracılığı ile izleyiciye aktarımına bağlıydı.

Oldukça entellektüel tasarlanmış ve başarılı bir biçimde kotarılmış bu "ilk"in ardından gelen "Aliens" ise sadece zekice tasarlanmış bir devam filmiydi. Bariz biçimde serinin en hödük filmi olan "Aliens'da, nereden geleceği belli olmayan tekinsiz tehlike Gremlin'ler misali her köşede bitiveren geri zekalı canavarlar haline gelmiş, yönetmen Cameron'un militarizmi, gerilimi bir çeşit şiddet gösterisine dönüştürmüştü. İlk filmdeki feminizan Ripley karakteri, iş kadını kimliğine büründürülmüştü. Gerek gramer, gerekse ideolojik arkaplan açısından oldukça muhafazakar olan ikinci yaratık, Hollywood'un sert limitlerine teslim olmuş, salt piyasa için tasarlanmış bir iş filmiydi.

Ve böylece maceralı bir çekim öyküsünün ardından, serinin üçüncü ve belki de en tartışmalı uğrağına geliniyordu. Sunuluş tarzıyla Amerikan sinemasının yeni dahilerinden David Fincher bu kez kendi "ilk"ini gerçekleştirmek için kamera arkasına geçiyordu. Dehanın bedelini bile zapt-ü rapt altında bulunduran Hollywood açısından, bu yeni yetme video klipçinin yapabilecekleri tehlikeli olabilirdi ama onlar bu işin de iki keskin ucunun bulunduğunun hepimizden fazla farkındaydılar. Nitekim Fincher ödün vermeden ustası Scott'un izinden gidiyor, tekrar "tek"e indirgediği yaratığı bu kez evrenin başka bir ücra köşesine taşıyordu. Bu kez de baba figürü baş karakter filmin ortalarında yaratığa kurban ediliyor, gezegenin iç mekanları birincideki gibi son derece simgesel tasarlanıyor, aynı içe-alım ve yansıtma mekanizmalarıyla gergin bir atmosfer yaratılıyor, ideolojik arkaplanı oldukça yüklü bir film çıkıyordu karşımıza. Fincher ışığı son derece ilginç kullanıyor, milyarlara malolan yaratık maketini ekonomik kullanmakta direniyordu. Ustaca yaratılmış bir ortaçağ atmosferinde verilen dinsel ve metafizik değinmelerin ,senaryonun manevi babası Vincent Ward'tan miras kaldığı hissediliyordu-sadece bu bile filmin Hollywood kaosunda yaşadığı baskılı yolculuğu kanıtlıyor gibi. Filmde dolayımsız olarak Amerikan kültürüne göndermeler bulunması (örneğin ülkemiz için henüz yaşanılan bir gerçeklik olmayan AIDS korkusu gibi) çağımızın kendisine ait derinlemesine saptamalarda bulunmasını engellemiyordu kuşkusuz. Şirketin Japon-Amerikan ortaklığı, çağdaş bir Amerikan paranoyası olmasının yanında, basbayağı bir gerçek te değil miydi? Bir çuval sakat, işe yaramaz "YY" kromozonlunun, evrenin yeni sahibi "şirket"e karşı direnişi, en bozuğundan da olsa insan'a duyulan inancı dile getirmiyor muydu?Tüm bunlara rağmen ilkinden çok fazla şey söylemiyordu 'Alien 3'. Ancak Hollywood'a ve yönetmenin kendisine rağmen (Amerika'da dahilik hem çok büyük bir şans, hem de çok büyük bir şanssızlık bence) ortaya bir dönemeç sayılabilecek oldukça ciddi bir film çıkıyordu. Fincher; Türk filmlerinde şimdiye dek hiç rastlayamadığımız biçimde kendisi dışında bir gerçekliği algılamaya, iyi yada kötü çağımıza ait, onun içinden birşeyler anlatmaya çalışıyordu. "Kültürel Farklılıklar" söylemini, indirgemeci bir rasyonalizasyon olarak görmek istemeyenlerin kayıtsız kalamayacakları bir yapıt olarak ele alındığında, "Alien 3" acı verici olabiliyordu ülkemiz gerçekliğinde. "İyi" ya da "Kötü" etiketinin entellektüelize edilmiş aldatıcı formlarından öteye gidemeyen ülkemiz "sinema eleştirisi" piyasasında film akıl almaz bir anlaşılmazlıkla karşılanıyordu. Hatta bir sinema yazarı filmi ne idüğü belirsiz ve kanımca hiç bir sinema gözünün beğenmesinin mümkün olmadığı "Seni Seviyorum Roza" ile karşılaştırıyor ve filmi beğenenleri yaratıkla özdeşleştiriyordu. Her tür filmin birbiriyle karşılaştırılabilir olduğu bir gerçek. Bunun da ötesinde herhangi bir film eleştirisinin en fazlasından yorumcunun kendi öznel bakışıyla,nesnel gerçekliğin kesiştiği noktanın ufuklarına kadar gelebildiği de aşikar. Bir yorumun diğerine göre üstünlüğünden kesin bir ifadeyle söz edilemeyeceği gerçeğine rağmen,filmleri eleştiren ve okuyucu üzerinde potansiyel bir etki sahibi olan yazarın,görebildiği yere kadar konuşması gerektiği de ülkemizde çoktan unutulmuşa benziyor.

Evet okuyucular, gösterimi bu günlerde sona eren yaratığın öyküsü ülkemizde halen devam ediyor, kaçırmayın.

Bir Devlet Hastahanesinde Psikiyatri Eğitimi Üzerine Gözlemler ya da Folie a Clinique

Şile Yolcuları'na Sevgiyle ...

Bu yazı, bir kişi ya da kurumu yargılamak için değil, psikiyatri eğitiminin nasıl olması gerektiğinin yoğun olarak tartışıldığı şu günlerde, dört yılın biriktirdiği duygu ve düşüncelerin itisiyle, soyut sorgulamalardan somut adımlara geçişi katalize edebilmek amacıyla yazıldı. Olanı biteni unutmak, bir sıfat kazanmanın edilginliğine gömülerek her şeyin üstüne sünger çekmek, hatta bu yanlışlığın bir parçası olarak devam etmek de bir seçenekti. Ancak eğitimin tüm yaşamı kaplayan bir süreç olduğunu düşünüyorum. Yok saymak yerine altını çizmeyi bu nedenle seçtim. Gözlemlerim yer yer öznel çizgiler taşıyor olabilir, yine de bu deneyimi paylaşmak, susmaktan/unutmaktan daha doğru gibi geliyor. Sunulanlar, dolaylı ve dolaysız ilgililerin yanıtlarıyla anlam kazanacaktır.

Benim henüz Wolberg'den filan haberim yoktu. Çiçeği burnunda bir psikiyatrist adayı olarak, psikiyatri kliniğinden başka her şeye benzeyen o görkemli "PSİKYATRİ" -kapıda tıpkı böyle yazıyordu, hala da yazıyor -kliniğine adım atarken yoğun bir öğrenme arzusu duyuyordum sadece. Kapıdaki tabelaya saplanıp kalmak, ne de olsa biçimsel kaygıların tutsağı olmak demekti. Oysa öğrenecek çok şey vardı. Koridorda, aynı amaca hizmet eden ve aşağı yukarı aynı araçları kullanan içiçe geçmiş iki ayrı psikiyatri kliniği öylece duruyorlardı. Söz konusu ayrım, kuramsal ya da işlevsel bir temele dayanmıyordu. O halde neden iki taneydiler? Öğrenecek onca şey varken böyle bir ayrıntıda ısrar edilemezdi. Hastalarla tanı ya da tedavi amacıyla görüşmek için ayrı bir odanın bulunmaması da, olsa olsa ülke gerçeklerimizin ayrılmaz bir parçasıydı. Bu amaçla, boş bulunan ya da bulunamayan her yer, mevsim uygunsa balkon ya da EKT odası kullanılıyordu. Hastaya yaklaşımın abecesi konusunda kimsenin ortada görünmemesi ketleyici olmakla birlikte, şef muavini-başasistan-asistan hatta bir süre intörn sıfatlarıyla kendilerine ayrılan bir odada oksijen gereksinimlerini paylaşan bu insanlar elbette hoş görülmeliydiler. Ayrı bir görüşme odası ve eğitiminin yokluğundan yılgınlığa düşmeyerek, sabırla devam ediyordum. Bu kliniğin bir de kapalı bölümü vardı: hani şu, varlığı nedeniyle Ankara'daki bütün fakültelerin hasta sevketmesine neden olan "kapalı bölüm". 6 kadın 6 erkek, toplam 12 hasta için düşünülmüş bu küçücük mekana girdiğinizde, demir parmaklıklar ve alt kattaki mahkum koğuşunu bekleyen jandarmalarla birlikte içinize hoş bir suçluluk duygusu yayılıyordu(bkz. ülke gerçeklerimizin ayrılmaz parçası bölümü). Yanlışı/çirkini saptamaya yanaşan yoktu, üstünü örtmeye çalışıyorlardı (burada üstünü örtmek kavramı somut anlamda kullanılmıştır. Belgesi, Dünya Sağlık Örgütünden üst düzey bir yetkilinin ceketinde bir yağlı boya lekesi olarak durmaktadır).

Mekana ilişkin sorunların çözümü yolunda bir süre debelendikten sonra, - bu çabalar

ancak bir gazetenin orta sayfasında küçük bir haber oluşturabildi - "bir iki asistan neyi değiştirebilir ki" gibi ayakları yere basan bir çıkarımla, öğrenme arzumuzu tazeledik. Bu tazelemeye sözde uyum, poliklinik de aynı anda birden fazla hastaya ruhsal muayene yapılmasını doğal karşılamayı da öğretmiş oluyordu.

Bu kliniğin günlük pratiğinde, psikoterapinin asla yeri yoktu. Özgül bir psikoterapi disiplini için eğitimin olmayışı bir yere kadar anlaşılabilir de, tıbbın tüm dallarında psikoterapötik yaklaşımın gerekliliği vurgulanırken, böyle bir yaklaşım için temel bilgi ve uygulamanın dahi olmayışının hazmedilir yanı yoktu. ("Düşmanınızı iyi tanıyın" anlayışıyla yapılan psikodinamik kavramlara yönelik "dersler" , bilgileri havada uçuşturan, pratikten yoksun ve anti-Freud bir seyir izliyordu.) Kitaplar eğitimi, sadece bazı kuramsal bilgilerin edinilme süreci değil, hem kuramsal hem de uygulamalı bilgilerin sistematik olarak edinilme süreci olarak tanımlıyordu. Uygulamadan geçtik, kuramsal bilgilenmenin biçemi ve içeriği de nonsistematik, yanlı ve hatta bazen yanlış oluyordu. Klinik şefinin ısrarla ve inatla savunduğu, giderek sarsılmaz sloganlara dönüşen ve asla değiştirilemeyen yanlışlıklar her gün dinleniyordu. Örnekse, DSM-III, dinamikçilerin yeni numarasıydı (amacım DSM-III'ü savunmak değil. Ama DSM anlayışının, neredeyse dinamik yaklaşımlara bir tepki gibi doğduğu, hatta neokraepelinizm sayılabileceği söylenirken, bu kadarı biraz garip olmuyor mu?) Neresinden bakarsanız bakın, süreklilik ve sistematiklikten yoksun, çoğulcu-katılımcı olmayan, tek boyutlu -tek merkezli, tutarsız ve karmaşık bir eğitimle karşı karşıyaydık. "Bütün bu ahval ve şerait içinde dahi" öğrenecek çok şey vardı. Klinik şefi "beğenmeyen... ir olur gider" diyordu. Bu saatten sonra nereye gidecektik. "Hem eleştiren, hem burada kalan şerefsizdir" diyordu(hala kulaklarım uğulduyor). Sorular... Sorunlar... Dışa açılmak en doğrusuydu: sempozyumlar, kongreler? "Sevsinler kongrelerini" diyordu. Filanca yerde psikoterapi eğitimi? "İyi para kazanıyorlar, safsata bunlar" diyordu. Klinik şefi herşeyin tek egemeniydi (Bu durumda, eğitimle ilgili bir yazıda, klinik şefinin tutum ve davranışlarına dair saptamalar yapmak da kaçınılmaz olsa gerek. Bu yazıyı yazarken, bir kişi için bu tarzda ruhsal belirlemeler yapmanın doğruluğunu yanlışlığını çok düşündüm. Ancak kendi tavrının doğruluğundan bu kadar emin olan bir kişi karşısında, tepkisiz kalmak, bir bakıma mazoist bir tercih olacaktı.)

Rollo May şöyle diyordu: "Kendi tavırlarının doğruluğundan mutlak bir şekilde emin olduklarını iddia edenler tehlikelidirler. Böylesine emin olma sadece dogmatizmin değil, yıkıcılıkta onu geçen kuzeni fanatizmin de özüdür... Bu durumda kişi itirazlarını, sadece karşı çıkışları değil, kendi bilinç dışı şüphelerini de yatıştırmak için arttırmak durumunda kalır" (**) Klinik şefi alay ediyordu. Dört yıl boyunca hemen her gün "ders" adı altında, onun herkesle

İşler istediği gibi gitmezse, en primitiflerinden seçip yadsıyor, yansıtıyor, bölüyordu. Klinikde iyiler ve kötüler vardı. Fakat dengeler her an değişebiliyordu. İyiler kötü, kötüler iyi olabiliyordu. İşin ilginç yanı, klinik çalışanlarının bir bölümü, tüm bu olumsuzluklarla mükemmel bir uyum içindeydi. Birisi söylüyor, diğerleri kayıtsız şartsız onaylıyorlardı. Karşı çıkanın sıfatı hazırdı zaten: psikopat! Bırakın eğitimi, yaşamak için bile uygun olmayan bu atmosfer, ancak bir "folie a clinique" olarak adlandırılabilirdi.

alayını dinledik. Diğer psikiyatristler beş para etmez adamlardı.

(*) Bu paragrafın geri kalan kısmını, isterseniz okumayabilir, yok sayabilir ya da benim gibi utana sıkıla fısıldayabilirsiniz. Fakat biliniz ki bu satırlar, olanca kabalıkları ve çok sayıda tanığı ile, klinikdeki akıl almaz sağlıksızlığın tüyler ürpertici göstergeleridir.

(**) Rollo May.....Yaratma Cesareti, çev. A. Oysal, *Metis yayınları, 1988*

Köstebekler, sümsükler, tellaklar... En büyük oydu. Durup dinlenmeden küçümsüyordu. Onun bir parçası olarak bizler de büyüktük. Uzman olunca onun şubeleri olacaktık. Bunun için bu kadar emek sarfediyordu. Odasından ve klinikden çok özel bir durum olmadıkça çıkmıyor, müridlerinden başka kimseyle konuşmuyordu. Hiç bir bilimsel etkinlik ve bilim adamı onu ilgilendirmiyordu (bu tarzda bir etkinliğe katıldığına bir kez tanık oldum. Onda da yorumu "bir şey anlamamışlardır" olmuştu). Soğuk ve yakınlaşma güçlüğü içinde olmak, bu olsa gerekti. İşler istediği gibi gitmezse, en primitiflerinden seçip yadsıyor, yansıtıyor, bölüyordu. Klinik te iyiler ve kötüler vardı. Fakat dengeler her an değişebiliyordu. İyiler kötü, kötüler iyi olabiliyordu. İşin ilginç yanı, klinik çalışanlarının bir bölümü, tüm bu olumsuzluklarla mükemmel bir uyum içindeydi. Birisi söylüyor, diğerleri kayıtsız şartsız onaylıyorlardı. Karşı çıkanın sıfatı hazırdı zaten: psikopat! Bırakın eğitimi, yaşamak için

> Kısa süre önce, psikiyatri kliniğinin özelliklerinin tartışıldığı bir oturumda, "sınırlı demokratik özyönetim" kavramının gündeme gelişini "sınırlı"yı sorgulamak gereğini bile duymaksızın sevinçle izlediğimi anımsıyorum.

bile uygun olmayan bu atmosfer, ancak bir "folie a clinique" olarak adlandırılabilirdi.
Sonuç olarak, bu kliniğin bu durum ve yönetim biçimiyle eğitim veren bir kurum olmasının yanlış olduğunu düşünüyorum. Fakat eğer demir tavında dövülür örneği, psikopatoloji psikopatolojik ortamda öğrenilir diyorsanız, buradan uygun yer bulunamayacağı kanısındayım. Başlarken de söylediğim gibi, tümüyle benim penceremden olan bu gözlemlerin anlam kazanması ancak dolaylı/dolaysız ilgililerin yanıtlarıyla mümkün olacaktır. Yanıtsızlık ve tepkisizlik ise yeni çığlıklar veya suskunluklar doğuracaktır. Kısa süre önce, psikiyatri kliniğinin özelliklerinin tartışıldığı bir oturumda, "sınırlı demokratik özyönetim" kavramının gündeme gelişini "sınırlı"yı sorgulamak gereğini bile duymaksızın sevinçle izlediğimi anımsıyorum. Sanırım, "sınırsız otoriter" uygulamalar ve uygulayıcıları aşmanın ve uzmanlık eğitiminde sorunları azaltmanın yolu, yaratılacak içten tartışma ortamı ve birincil sorumluluğun hekim örgütleri ve uzmanlık derneklerine verilmesinden geçiyor.

Dr. A. Haldun Soygür
Şubat 1991 , Ankara

MAYAKOVESKİ'YE

Boşluğunda durdum saatlerin
Zamanın kıyısında
döndü akıl gökyüzü ırmaklarından
kaygılar gördüm, sevgi yorgunu
ürpertiler, gıcırdarken dişli bilyelerinde
Yaralı aşklar gördü
terk edilmiş sevgililer
ve usancın çiy düşen yüzünde
gözleri nemli dizeler
karartmış sevinç ışıltısını da
Siyahi boşluğa rastladı bir yanım
yürüdüm durdum
Mavi Platin yollarda
Yıldız kemirirken resimler
kendinden gecmişti
ayak seslerini duyduğum
İnci giyinmiş mor desenler
Ve güneş oturmuştu
erik ağaçlarına
köpüklü şarap içiyordu,
beynin soğuk kanından.
her soydan, ulustan, ırktan
binlerce müzik derlemesi
yüzbinlerce melodi
toplandı orta yerine göğün
o muhteşem mozaik
elele tutuştular işte
dansa kalktılar
dişleri kenetli kafatasları
içlerinden biri, en baştaki
aralanıyor kenetlenen dişleri
başlıyor okumaya:
"SARAP DOLU BİR KADEH GİBİ
BİR ŞÖLENDE BEN
KALDIRIYORUM
ŞİİRLE DOLU KAFAMI"
tamam tanıdım bu Mayakoveski
severdi o,
böyle anlamlı muhteşem şölenleri
A.Ö.

Kimileri, "günler kısalırken," diyorlar, "kimilerinin kimi monoaminleri daha az ve usul damlamaya başlar: çökkünlüğün nedeni." Kimileri de bu işleri başka biçimde kavramaya çalışıyor; Amerikalıların birinci ve ikinci eksenlere ayırdıklarını aynı çizginin iki ucuna yerleştirerek. Sonra, yitirilmiş nesneler var, bitmeyen açlığımız, dayanaksızlık, kaygan zemin... Saymakla bitmez. Bilmemenin ağrısı da cabası. Yalnız, söz aramızda, ben ta baştan ustama dediydim ki: bir gün yüzlerimizdeki berrak göller düşecek ve bu aymazca eğlence bitecek.
Aşağıdaki, duygu-düşünce-mevsim-ışık-sıvı ilişkilerini bilimsel olmayan kaygılarla anlatmaya kalkışmış bir metin. Ama metindeki mevsim bahar. Kamçı.

ARS LONGA, BAHAR KISA

Baharın size karşı kazanacağı utkuyu sineye çekmeye hazırlanırken, bir sabah bardaktan boşanırcasına yağan yağmurla uyanırsanız, içinizden ne yapmak gelir?

Diyelim ki, aşkın ve mevsimlerin-ama yalnız bu ikisinin- canınızı sık sık acıttığı yılların birinde, bahar zamansız geldi. Kendisine ayak uyduramayacağınızı bildi, sizinle savaşıyor. İki ay geçti, hala kararsızsınız: Savaşmalı mı, yoksa yaşamdan bir bahar eksiltmeyi göze alıp geri mi çekilmeli? Çağırıp çağırıp kaçan, geldiğini duyuran, ama sizi dışında tutan baharı bir kezliğine yok mu saymalı? Üstelik, bilirsiniz ki, biraz zaman tanınsa, kişi toparlanabilir; bu baştan çıkarıcı çağrıya uyup bir serüvene atılmaya yüreği olur. Yenilgiyi hazırlayan sizin miskinliğinizden çok baharın acımasız hızıdır; daha doğrusu, günlerin geçip gittiğini duymanın bunaltısının, ezikliğinin miskinlikle ortaklaşa ürettiği bir kısır döngü. Bunu sezersiniz; "zaman dursa" dersiniz, "olmaz ya, bir-iki günlüğüne duruverse, baharın yanımdan böyle geçip gitmesine izin vermezdim."

Nisan'ın son sabahlarından birinde, bir genç adam, Şubat'ın grisi hala üstünde, uyurken, kışın tortusuyken, yatak odasının penceresine vuran yağmurun sesiyle uyanmıştır.

İşte sonunda...iri, gürültülü damlalar...odasının penceresinde...toprağın, bitkilerin üstünde... kendi yüreğinde...onları kokutarak, yıkayıp parlatarak, serinleterek...patır patır...şakır şakır...şıkır şıkır...of, of!

Genç adam, yağmurun kentin her yerinde aynı nitelikte olmasını dileyerek, kararlı, ivecen, kendini sokağa atmıştır.

O da baharla didişip didişmeyeceğini bilemeyenlerden olmuş, ama o sabah yağmurun sesiyle, son iki ayı unutmuştur: O yıl kış beş ay sürmüştür, bahar bir ay sürecektir. Kararlılık ve özgüven, ona

"Bahar bugün geldi," dedirtmiştir,
Bahar o gün gelmiştir.
Mart, Nisan, kışın son iki ayı,
Nisan sonu, baharın başı.

Olur mu olur! Zaten, bana kalırsa, ancak böyle olur. O bungun bocalamadan yavaş yavaş silkinip kurtulamaz kişi. Baharla, kafasında önceden kurduğu bir savaşıma giremez. Ya onunla ta başından uyuşur, ya da böyle apansız, gözükara, yarı-deli bir saldırıyla ortasına dalıverir.

(Peki ya o gözükaralık, o yarı-delilik nasıl ansızın gelir kişinin üstüne? derseniz, işte orasını ben de tam çözebilmiş değilim.)

Genç adam, baharın "ilk gününün" coşkusuyla delikanlı bir yürüyüş tutturmuş, dolmuş durağına vurmuştur. Niyeti, kendisi için çok önemli, çok özel olan bir parka gitmek. Yaşamının törenleri arasından çıkarmış olduğu bu işi, yeniden onların arasına katmak.

Bu nasıl bir coşkudur, anlatmak güç; çünkü, içinde hem törenlerin ağırbaşlılığını, kanıksanmışlığını, hem de bir gözükaralığı barındırır.

Bu, dinlencedeyken, bir öğle sonu mis gibi bir uykudan uyanıp taze bir çay demlemek ve çalışmaya başlamak gibi bir iştir.

Güne, aç karnına bir sigara tüttürerek başlamaya benzer.

Bezgin, otururken, fırlayıp Mozart dinlemeye... (Patlayan bir tomurcuğu, kıvrımlı yollarda hızla ilerleyen bir arabayı, çalışan becerikli elleri çağrıştıran bir senfoni, örneğin... Finalde senfoni patlar, gözlerinizi kapatıp pembe çiçeği zum yaparsınız, araba ustalıkla park edilir, becerikli eller ürünlerini bir masanın üstüne bırakıverirler. Siz de, gözleriniz hala kapalı, senfoniye vokal bir partisyon... tenor, doğaçtan... ya da teybin sesini sonuna kadar açıp salonun duvarlarını şööyle bir... doğaçtan... Ertesi gün rengi gözünüz tutmazsa, daha koyu bir boyayla, baştan!)

Diyelim ki, aşkın ve mevsimlerin ama yalnız bu ikisinin canınızı sık sık acıttığı yılların birinde, bahar zamansız geldi. Kendisine ayak uyduramayacağınızı bildi, sizinle savaşıyor.

Genç adamın, durağa varmak için iki sokaktan geçmesi gerekmektedir: Önce evinin bulunduğu dar sokak, sonra da onu dik kesen ve caddeye kadar uzanan, geniş olan.

İlkini, kazanmak üzere olduğu utkunun esrikliğiyle, ama son iki ayı unutuverdiği için bunun bir utku olduğunu ayrımsamadan geçmiştir. Bu esrikliğin arasında, yaşamından bir süre önce çıkmış olan sevgilisinin imgesi onu yoklayıp durmuştur. Ne de olsa, iki kişilik eski bir törene ilk kez tek başına çıkmak üzeredir; yıllar önce sevgilisiyle ilk tanıştıklarında gitmeye başladıkları, sonra da hiç vazgeçemedikleri parka gitmektedir. Şimdi bu bahar deliliği onu yine parka sürüklediğine göre, artık parkın yaşamından çıkmayacağı bellidir; baharla gelen ilk ödev ise, parkla eski sevgilisinin imgelerini birbirinden ayırmak.

" Çok güç şeymiş, bir aşkın bittiğini anlamak," demiştir. "O kadar çok şey biriktirmişim ki, ancak onun varlığında anlamlı olabilen... O günden bugüne onca duyarlığı, rengi, simgeyi, düşlemi nereye koydum ben? Nereye boşalttım?"

Genç adam, tam geniş sokağa

dönerken, köşedeki tek katlı evde yaşayan bir başka adamın pencereden dışarıya baktığını görmüştür. Uzun süredir sokakta karşılaştığı, artık yüzünü çok iyi tanıdığı, üstelik orada burada birçok ortak tanıdıkları çıktığı için ister istemez ilgiyle izlemeye başladığı, ama hiç konuşma fırsatı bulamadığı orta yaşlı komşusu... baharın ilk günü... sabahın o saatinde...yağmuru seyretmektedir. Bu adam da onun gibi... bu adam da yarıdeli... Yüzünü... ve törenli gülüşünü... pencereye... ya... pış...tır...mış...Aman...artık... kişinin... aklında...eski... törenler... mi... ka... lır... mış...

Genç adam yağmurun komşusu için de özel olduğunu, onun da kafasında içinde yağmur geçen düşlemler dolaştığını çıkarsamıştır. Komşusunun uzun bir süredir pencerede olduğunu ve bu düşlemleri zenginleştirmeye çalıştığını varsaymıştır. (Bunu da "ilk günün" coşkusuna yormak gerek!) Yağmurun yeryüzünde kaç insana "özel" esinler getirdiğini hiç düşünmemiştir. Komşusunun, birden bastıran yağmura belki de ilenerek bakıyor olabileceğini aklına bile getirmemiştir. Kendini ona o kadar yakın duymuştur ki, ortak tanıdıklarıyla dedikodu yaparak öğrendikleri, ona yakıştırdıklarıyla karışmıştır.

O sırada park yemyeşil, bomboş ve çok ıslaktır. Tıpkı yıllar önce sevgilisiyle kendilerini tutamayıp, içinde uzun koştukları gün olduğu gibi. Son birkaç yıla yayılan, sanki yaşamlarının ilk bölümünde provasını yaptıkları, ikinci bölümünde de kendilerini avutmaya yeten o esrimenin ve sonraki törenlerin mekanı, tıpkı o günkü gibi yeşil, boş ve ıslaktır.

Genç adam ise, oraya gitmek için evden çıktığını unutarak, sırılsıklam olarak, bir yürüyüp bir koşarak, bir koşup bir uçarak, sonra yine yürüyerek, ama en çok uçarak,
gerçekle düşlemin tam ortasında,
kendisini belkide hiç tanımayan,
yeni bir dost yaratmıştır:
Yarıdelidostusta.

Adamın mesleği, gazetecilik-tir. (Doğru) Çok bilgilidir; dostluğuyla bilgeliğini eşit ölçüde duyurur karşısındakine. (Bundan emin olamayız. Gerçi genç adamın, komşusunun evinin bahçesinde, mahallenin çocuklarını ve gençlerini merdivenlere, taşların üstüne, dizlerine yaymış, söyleşirken gördüğü olmuştur; ama konuştuklarını işitmeyi hiç başaramamıştır.) Renkli bir haftalık gazetenin orta sayfasında, bitmiş aşkların kahramanlarını avutur. Her hafta yeni bir bitmiş-aşkla uğraşır; hepsi birbirinden farklı, birbirinden renkli. İçki içmeyi ve içerken geniş bilgisini sergilemeyi sever. (Pencerenin tam karşısında duran ışıl ışıl bir amerikan-bar, gece sokaktan geçen genç adamın birçok kez dikkatini çekmiştir. Ötesi, yakıştırma.) Sanatçı bir yanı vardır. (Tek katlı evin girişindeki büyükçe taşın üzerine özensizce yazılmış bir söz: "Ars longa, vita brevis.") Dost canlısıdır. (Doğru eve giren çıkanın sayısı bilinmez.) Dostluğuna güvenilir, ama her arandığında bulunmaz. Bir rastlantıyla ya da o sizi bulduğunda uzun süreli bir birliktelik başlayabilir, sonra izini yitirirsiniz birden. (Yakıştırma) Kuzu gözlü bir köpeği vardır; hep bahçede, bağlı durur. (Köpek, kurt-çoban kırmasıdır; arsız arsız havlayıp mahalleyi ayağa kaldırır. Hep bahçede kaldığı, doğru.)

Genç adam, baharın ikinci önemli kararını da çabucak vermiş, önce koşar adım yürümeye, sonra düpedüz koşmaya başlamış, pencereye hiç bakmamış ve üstünde "Ars longa, vita brevis" yazan taşın yanından hızla geçmiştir. Komşusu deli deli çalan kapıyı açtığında, ona "sizi kaçırmaktan korktum" demiştir. "Kolay kolay evde bulunmazsınız çünkü". Sonra biraz çekinerek sormuştur: "Köşenizde beni de avutur musunuz?"

Baharın size karşı kazanacağı utkuyu sineye çekmeye hazırlanırken, eve yürüyerek döndüğünüz bir gece yüzünüze ılık bir çiçek kokusu çarparsa, içinizden ne yapmak gelir?

Cem Atbaşoğlu

İniş

görkemli bir dinginlik ve güçten sonra
kopan bir çığ belkide gerçek bir deprem
le birlikte suyu kıt insanlar gibi sönük sessiz
soğuk, deprese, inat ve inanılmaz biçimde dilsiz

sözü kutsal heceden sonraki sessizlik gibi dinlenip
ibrişim bir çözgü gibi insan omuzlarında savrulan keşiş
titrek ruhunun hezeyanlı savaşında yenilip
hangi kayıtsız salonlarda devrildin sen

tunç heykelin en yıkıcı kıtlıkta kendi onuruna ermiş
hüznünden kurtulan çocuk gibi üstünde savrulan ceket
değerli taşlarla karşılaştıkça ufalan insan, göz
hantal devlerle savaşını kazandıkça uçkun, tanrı
ve kendi gücünü hep kendi kemiğinde yankılamış et

bozmuşsun vücudun o derin istifini
uzun dualar ve bir türlü patlamayan yağmurlar
gibi sıkıyor
toprak aynı sağır katılıkta sıkıyor şimdi tenini

Tahir Musa Ceylan

-35 yaşında. Evli, iki çocuk babası, ayakkabı tamircisi. Esmer, orta boylu. Kırşehir nüfusuna kayıtlı.

-Son üç gündür uyumuyor. Gidip, kendisine bir gitar ve deri ceket pantolon almış, kollarına gümüş bilezikler, boynuna kolyeler takmış. Milyonlarca lira borçlanmış. Eve bir sürü hayvan getirmiş (sincap, penguen, pelikan, gergedan vb.) "Estetik ameliyat olucam" diye tutturmuş. 6 yaşında bir esmer çocuğu evlat edinmek için girişimde bulunmuş. Kendisinin Michael Jackson olduğunu iddia ediyor. Evinin balkonunda sabaha kadar avazı çıktığınca bağırarak "Billie Jean"ı söylüyor. Karısına "Tina . Gel lan. Dans edicez" diyerek, zorla onunla dans etmeye çalışıyor. Kadın perişan. Ne yapacağını şaşırmış. Kocasının yaptığı harcamaları nasıl karşılayacağını düşünüyor.

siz ne yapardınız ?

Mahalleli gürültüden muzdarip, uykular eksik, sinirler gergin.

Bu durumda ne olabilir?

Diyelim. Bir taksi, komşulardan bir ikisi ya da mahalle karakolundaki polis memurları, bir de adamın karısı, adamı alıp psikiyatra getirdiler.

Adam, polisleri ya da mahalleli refakatçileri kendisi için tutulmuş "body guard"lar zannedip, "sorun" çıkarmamış olsun, hastane yolunda. Ve hastanede - Psikiyatrın odasında. Panter gibi sürünerek odaya girip, birden ayağa fırlayıp gitar çalmaya başlasın. Siz de ona "Adın ne bakayım oğlum senin" demiş olun. O da size "Billie Jean" desin. "Evladım bu ne biçim isim. Pantolon ismi. De bakayım bana hakiki ismini" diye ekleyin. O da size "Aptal . Cahil herif. Geri zekalı mısın" diye bağırarak hoplayıp masanın üstüne çıkmasın mı? Gitar çalmaya başlamasın mı? Sizi de gel bana eşlik et diye yanına çağırmasın mı?

Şimdi. Psikiyatrsınız. Ne yaparsınız?

1. Adama "Ulan manyak. Sensin ulan cahil. Otur ulan yerine. Edepsizlik etme, eşek herif" diye bağırır, üstüne yürürüm. Sakinleşmem zaman alır.

2. 1. şıktaki gibi davranmadığım için zaten sakinimdir. Görevlilere elimizdeki kimyasal silahları hemen hazırlamaları için emir vererek odayı terk ederim.

4. Antipsikaytrımdır. Ne de özgün bir varoluş diye düşünürüm. Onda aşkın öznenin gizini ararım.

3. Adamla kafa bulurum. Sayın Billie Jean turne gelirleriniz nasıl? Tatminkar mı? diye. sorarım, imzalı bir posterini isterim.

5. Onu anlamaya çalışırım. Ben de masanın üstüne çıkarım. Parçası bittikten sonra bir istek parçası da ben isterim. Hatta masaya vurarak ona geri vokallerde eşlik ederim.

6. Onunla birlikte karısını da anlamaya çalışırım. Bu durumda masanın üstüne çıkmam, söz konusu değildir, tabii ki. Kadın çok sıkıntılı ve üzgün görünmektedir. Kocasının ayakkabı tamir ettiği eski günlerine dönmesini istemektedir, belli ki, Kırşehirli yoksul bir ayakkabı tamircisinin ömründe bir kez olsun kendisini Michael Jackson gibi hissetmesinin anlaşılırlığı ile, karısının zorlandığı "Tina"lık konumunu reddetmesinin haklılığı ve yapılan harcamaların (estetik ameliyat, evlatlık, pelikan vs.) bir ayakkabıcı ailesinin göğüsleyemeyeceği düzeylere varmasının barizliği karşı karşıya gelir, içimde. Bir karar alır, uygularım.

Siz ne yapardınız ?

AFP

Bir Kitap Arkası Notu:

Artık bu konuda bir şeyler yazmalıyım;

Ey okur! Henüz reşit olmayan liseli kızını elinden tutup okula götürmek , kafasındaki 'ilk erkek' , 'bekaret ','bozulma' gibi kavramları silecek basit bir operasyonla zarın açılmasını sağlamak sana/sizlere düşüyor.. Doktora kadar giderseniz bu eylemi süslemek, neşelendirmek, gururla bezemek, sünnetin çift cinsiyetliliği kaldıramayacağını düşünüp yeni bir isim aramak aklınızdan zaten geçer. Ama kızınız reşitse sizi yanında götürmek ister mi bilmiyorum. İnsanları tek tek bilemem. Bildiğimi söylemeye çalışıyorum işte: Soluklandırın şu toplumu, o aydın, o okuyucu, yazar, ressam, düşünür insanlar, o 'çok şeyler yapmayı' beyninin hakkıyla kazanmış topluluk, sizde soluk vardır...zar daha önce de atılmıştı...şu zarı bir gayret alıp bir daha atınız...bir daha geri gelmesin.

Uyarı: Yukarıdaki düşüncenin yürürlüğe girmesine bir katkı olur diye her kitabımın arkasına yazmak gerekirse yazacağım. Ancak yukarıdaki paragrafla kitaptaki öyküler arasında bir ilişki yok, olmayabilir. Kitaplardan çok kitap arkalarının okunduğunu bildiğim için bu 'okunma fırsatı'nı ölüm kalım meselesi sözlere tanıdım. Bunlara bakıp da hakkımda "Ah! Ne feminist erkek!" diye düşünülmesin, kimin ne olduğu davranışta meydana çıkacaktır çıkıyor. Tekrar yazma isteği duyuyorum, kimin ne olduğu davranışta meydana çıkacaktır çıkıyor.

Süreyyya Evren
"Yar Arabeni Öyküleri"

Waters ve Amused to Death

Menzil Dışında Olmanın Kahramanlığı...

Mehmet Şenol

Aslında Bill Hubbard'a yakılan ağıtta, o yorgun, çok şeyler görmüş geçirmiş (ve dolayısıyla insanlar öldürmüş) Hubbard konuşmaya başladığında birşeyler olacağı belliydi. Bize olanlara sonra gelelim, esas olanlar Waters'e olmuştu. Pros and Cons'da "sonuç itibariyle" bizi umut konusunda pek umutlandıran bu mümtaz şahsiyet, Caos ile 'noluyoruz' demeye kalmadan Berlin konseri ile iyice -gözümüzde- boka batmıştı bile.

Gerçekten, bu adam, The Wall ile Berlin Duvarı arasında ne "alaka" kurmuştu ? Bizlerle, bu adamı yıllardır dinleyen, adını hafızamızın en mahrem yerlerini açmayı becerebilen ender mucizelerden biri olarak belleyen biz naciz dünyalılar ile dalga mı geçiyordu ? Cons'da dalgasını geçtiği, arabanın arka koltuğundan "şoföre" kıkırdayıp baştan çıkartan aklı kıt, saçları sarı "denge bozucu seks unsuru" starlarla 'mega' bir organizasyon düzenleyen O muydu gerçekten ?

Her neyse, kötü günler geçti.

Belki de yine her zamanki kabuslarından birini görmüştü. Uyandığında gördüğü ise, yine bir kabus. Ölüme biraz daha yakın. Ama bu sefer "gördüğü", yalnızca iç dünyalarımızda yaşadığımız ölüm oyunları da değil, daha da öteye, tümümüzün İnsanlık adına yaşadığımız, yaşattığımız bildik "ölüm oyunları"...

Her gün gazetelerde okuduğumuz, televizyonlarda seyrettiğimiz, sokaklarda yaptığımız kimisi büyük, kimisi küçük ölüm oyunları.

Biz içinde yaşadıkça farkına varmadığımız o çelik kozanın dışından bakıyor ve "televizyonlarının başında toplu halde büyülenmiş gibi ekranı seyrederken" dış dünyalılara bulduruyor bizi sonunda. Ölümden neden bu kadar hoşlandığımızın nedenini de onca albümden, onca şiirden, kavga gürültüden sonra hala anlayamadığını itiraf ediyor. Kıt görüşlülük ? Siyasi ufuksuzluk ? Umutsuzluk ? Ne derseniz deyin, bana üçüncüsü daha yakın geliyor. Ama bazen yalpaladığı da oluyor. Late Home Tonight'ın 1. bölümünde Libya'nın başkenti tepesinde Kaddafi'nin karargahını bombalamak için "gururla, keyifle" arayan Cleveland'lı aptal Amerikalı pilot kahraman, bombasını sallamadan önce sokaklarda yaşanan "siyaseti ve ritmi" vermeyi ihmal etmiyor. Tiananmen Meydanı'nda Çinli "sarı gül"ü öldürenlere ve medyaya saldırırken yine de yardım isteyebiliyor. Onu da geçtik, en kötü parçası Too Much Rope'da -en azından dinlenebileceğini varsayarak- aldatılmaya ve savaşa son çağrısı yaparmış gibi oluyor.

Amused, bizlere Waters'ı yeniden bulduran bir albüm. Ama-itiraf edeyim- bunun ardından bir başka "show'un gelmemesinin hiçbir garantisi yok. Çünkü Berlin faciası, bu adamın çok eski bir huyunun devamı. Her zaman "olaydan yana" biri. Bir keresinde " sırf olay olsun diye, insanın parasını pencereden fırla-

tıp atması hiç de akılsızlık sayılmaz" demişti (Express,Temmuz 84). Floyd'u da "show business"in en parlak isimlerinden biri yapan o değil mi ? Albümün "kurgusu"na baktığımızda, bunun arkasından Roeg ve Scarfe'yle olmasa bile, başkalarıyla yapılacak yeni "bir öykü" görüyoruz, tam videoluk, tam filmlik şeyler.

Yoksa bu adam, bizleri "olayları" ile aldatan bir megolaman mı ?

Her neyse. İki Waters olduğu kesin. Her albümünde olduğu gibi bunda da yine şizofrenik ses parçalanması var. O sakin, mikrofona yapışmış Waters'ı hepimiz tanıyoruz. Bir de derinlerden, köpek sesinin uğultularına karışan bir başka ses, haykıran, parçalayan hiç de öbürüne benzemeyen Waters var. Yine kendi deyimiyle " kendisini bir golfçü gibi" soğukkanlı yetiştiren, " kendisiyle evren arasındaki tüm etkileşimi koparmayı" öğrenmiş bir Waters yine karşımızda.

Yine muamma dolu. Tanrımızın neyi isteyip neyi aldığını söylerken araya çaktırmadan bir dolu "başka şey"i de katıyor. Andlarda içilen Pepsi'nin, Japonların aldıkları golf kurslarının, Tibet'teki McDonalds 'ın ya da bizim buralarda üs kurup bermuda şortlarıyla spor yapan Amerikalı oğlanların topyekün garabetine ve "küçülerek köy haline gelen" dünyamızın mucizelerine dokundururken, depremle ortalığı sarsıp dış dünyalıları yanımıza getirip tespiti onlara yaptıran bir "sır tercümecisi" oluyor. Yine acılı bir son. Yine ipler onun elinde, cambazlık yapıyor, bu sefer insanlığa kendi biçtiği senaryosunu uyguluyor.

Aslında tüm söyleyeceğini Pros and Cons'da bir kerede söylemişti Waters abimiz. O 'eşek' suda kendi yansımasını gördüğünde kendi kendine mırıldandığı gibi : Acılı. İşte hepsi bu.

Gerisi varyasyon. İyi bir Waters "sözü" çeşitlemesi ile karşı karşıyayız. O'nu tanıyanlar için Amused to Death, o "sözünün" bugünkü ahvaldeki tercümesi; bir miktar da nihayet telaffuz edilmiş ölüm.. "Acılı. İşte hepsi bu"

O'nun bu acıyı çok derinden hissettiğini biliyorum. İşte bu yüzden, biz Berlin'den beri odalarına kapanmış olanlar, kafamızı dışarı çıkarabiliriz.

WATERS , O 'EŞEK' SUDA KENDİ YANSIMASINI GÖRÜP KENDİ KENDİNE MIRILDANDIĞINDA SÖYLEYECEĞİNİ SÖYLEMİŞTİ: ACILI, İŞTE HEPSİ BU... O'NU TANIYANLAR İÇİN AMUSED TO DEATH, O"SÖZÜNÜN" BUGÜNKÜ AHVALDEKİ TERCÜMESİ; BİR MİKTAR DA NİHAYET TELAFFUZ EDİLMİŞ ÖLÜM... EVET,ACILI, İŞTE HEPSİ BU...

KÜÇÜK NOKTALAR:

1) Waters'ın elinden tutarak 'kütük' parçalarını yumuşatan ve Floyd'u O'nun kadar bildiğini kanıtlayan Patrick Leonard Abimize teşekkürler.

2) Bugünlerde Rock adına ortalığı dolduran yeni yetme, "yükselen", starlı rock gruplarına verdiği derslerle biz "dinazor rockçuların" yüreğine su serpen başta Jeff Beck olmak üzere Brian Macleod, N'dea Davenport, Don Henley, John Patitucci ve rahmetli Jeff Porcaro'ya; eski dostumuz Michael Kamen'e ve hasseten Rita Coolidge'e şükranlarımızla.

3) Bleeding Hearts'ın arkadakilere çalan üyelerine saygılarımızla.

Gitsinler...

Son yıllarda ne zaman bir Türk filmi izlemeye heveslenip sinemalara gitmeye kalksak, çıkışta bir daha Türk filmi izlememek için yeminler etmekten bıktık usandık. Bugünlerde 'birey' moda ya, yönetmenlerimiz bireyin labirentlerle dolu iç dünyalarında dolaşıyorlar. (Hiç belli etmiyorlar, Allah için)

İç dünyalarındaki basit "çatışkıları" kulaktan duyma devşirme bilgilerle psikolojize ederek hepsi birer Tarkovski, Bunuel, Bergman olmuş adeta. (Ne yazık ki biz sahicilerini de izledik) Filmlerinde çok karmaşık(!) ve anlaşılmaz şeyler söyleyen insanlar oflaya puflaya dolanıyorlar. Acayip sıkılıyorlar (Bu arada biz de).

Yeşilçam'daki krizden yakınıyorlar söyleşilerinde. Krizin nerede olduğu ortada aslında. Hiç bilmedikleri, yaptıkları filmlerden belli olan insan psikolojisinden, çok az öğrenebildikleri gene çok kör gözüm parmağına olan sinema sanatından ellerini çekmelerinin sinemamız ve ruh sağlığımız açısından acil ehemmiyetler taşıdığını düşünüyoruz.

Gitsinler.

Şizofrengi